

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

FILOZOFICKÁ FAKULTA

Katedra muzikologie

Martin VÝTISK

Stanislav Vrbík v olomouckém hudebním životě

Stanislav Vrbík in musical life of Olomouc

Bakalářská práce

Vedoucí práce: PhDr. Eva Vičarová, Ph.D.

Olomouc 2010

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracoval samostatně a že jsem uvedl všechny využití prameny a literaturu.

Souhlasím, aby práce byla uložena a zpřístupněna ke studijním účelům.

V Olomouci 28. dubna 2010

.....

podpis

Práce si vyžádala spoustu času stráveného bádáním v archivních materiálech, tříděním informací do kapitol a vlastním sepisováním studie. Při všech činnostech jsem se vždy setkával s laskavým jednáním. Je mou milou povinností poděkovat především vedoucí své práce PhDr. Evě Vičarové, Ph.D., která měla trpělivost, udílela mi cenné rady a směřovala mě na cestě k dokončení studie, Ing. Mgr. Janu Kupkovi za možnost kdykoliv nahlédnout do archivních materiálů uložených v archivu dómského kůru, pracovníkům Zemského archivu v Opavě, pobočka Olomouc za laskavou pomoc při zdlouhavém bádání v pozůstalosti Vrbíka, Dr. Zbyňku Štěpánkovi, díky němuž jsem se dozvěděl řadu užitečných informací o pedagogické práci Vrbíka, varhaníku Antonínu Schindlerovi a v neposlední řadě paní Věře Šmídové, vedoucí archivu Moravského divadla Olomouc.

Obsah

Úvod.....	4
Stav bádání	5
Životopis Stanislava Vrbíka	8
Stanislav Vrbík – skladatel.....	12
Seznam díla Stanislava Vrbíka.....	23
Stanislav Vrbík – spisovatel a publicista.....	38
Stanislav Vrbík – pedagog	43
Stanislav Vrbík – varhaník a improvizátor.....	49
Stanislav Vrbík a dómská činnost	52
Stanislav Vrbík a divadlo	57
Kompoziční styl Stanislava Vrbíka.....	59
Závěr.....	62
Soupis literatury a pramenů.....	64
Resumé	67
Summary	68
Zusammenfassung	69
Anotace.....	70
Přílohy	71

Úvod

Je tomu téměř 23 let, kdy zemřel varhaník, skladatel, improvizátor, regenschori, pedagog a spisovatel Stanislav Vrbík. Jak patrně, byla to velice zajímavá osobnost. Přesto dosud nebyl představen její úplný profil, natož zhodnocen její význam pro olomouckou hudební kulturu.

Stanislav Vrbík do Olomouce přišel ve svých čtrnácti letech a zůstal zde až do své smrti. Cílem mé bakalářské práce je popsat všechny složky Vrbíkova olomouckého působení a zasadit jeho bohaté umělecké aktivity do dobového a kulturního kontextu.

Rozdělení kapitol koresponduje vždy s oborem, kterým se umělec zabýval. Po profesním životopisu následuje část Stanislav Vrbík – skladatel. Kompoziční činnosti se Vrbík věnoval nepřetržitě od útlého mládí až do smrti, má na svém kontě řadu děl světských i církevních.

Celý život působil také jako varhaník. Tato činnost je spolu s improvizací vylíčena v kapitole Stanislav Vrbík – varhaník a improvizátor. Řadu let zastával místo ředitele kůru v katedrále svatého Václava v Olomouci, na to je zaměřen oddíl Stanislav Vrbík a dómská činnost. Kapitola Vrbík – spisovatel a publicista se věnuje jeho tvůrčí činnosti v oblasti literatury.

Součástí práce je také kompletní seznam Vrbíkových děl. K dílům je vždy připojen rok vzniku, popřípadě opusové číslo. Studii obohacuje několik příloh: Portrét Stanislava Vrbíka, pro demonstrování rukopisu několik fotek jeho skladeb a ukázky etudy z *ABC hry na varhany*.

Stav bádání

O Stanislavu Vrbíkovi byla napsána diplomová práce na tehdejší Katedře hudební vědy a výchovy Univerzity Palackého v Olomouci, a to roku 1990. Její název zní *Stanislav Vrbík - skladatel a pedagog*. Podepsala se pod ní tehdejší studentka této katedry Jarmila Látalová – Schiedung. Práce, jak již název napovídá, však reflektuje jen některé z Vrbkových profesních aktivit a rozhodně není vyčerpávajícím portrétem Vrbkovy umělecké osobnosti. Tato práce mi byla nápomocna zejména v případě sestavování soupisu autorova díla a také při získávání zdrojů informací o jeho osobnosti.

Činností Vrbíka - regenschoriho se velmi okrajově dotkla Eva Vičarová ve své magisterské práci z roku 1996 s názvem *Olomoucký dómský kůr a jeho hlavní přestavitelé - 1872-1977*. Tato práce posloužila k získání přehledu o situaci v katedrále před tím, než kapelnické místo převzal právě Stanislav Vrbík.

Heslo Stanislav Vrbík obsahuje několik slovníků: *Masarykův slovník naučný* (s. 748, 1933), *Slovník soudobých českých spisovatelů* (s. 728-729, 1946) nebo *Slovník cizích slov: zkratk, novinářských šifer, pseudonymů a časopisů pro čtenáře novin* (s. 605, 1946).

Nejvíce informací zájemce o Vrbíkovu osobnost nalezne v *Československém hudebním slovníku osob a institucí* (s. 918-919, 1965). Toto slovníkové heslo reflektuje nejdůležitější události v životě Vrbka do jeho 58 let, velmi přínosný je také soupis díla, přehled časopisů, ve kterých publikoval, a položky literatury o něm.

Nejvíce jsem čerpal z Vrbíkovy pozůstalosti, která byla uložena několik měsíců po jeho smrti v Zemském archivu v Opavě, na pobočce v Olomouci. Byla zde převzata 10. března 1988. Inventář (sepsaný roku 1994) s tímto heslem obsahuje přesně 1000 inventárních čísel rozdělených do 55 kartonů. Jednotlivé položky jsou rozděleny do 5 skupin:

- I. Osobní a rodinné záležitosti, korespondence (převážně pracovního rázu, dopisy mezi Vrbíkem a jinými skladateli, mezi Vrbíkem a lečjakými institucemi, atd.)
- II. Činnost umělecká, osvětová, pedagogická a spolková (zápisy ze schůzí na lidových školách, každodenní záznamy o hodinách Vrbíkových žáků Parku kultury a oddechu v Olomouci, atd.)
- III. Díla jiných autorů
- IV. Hudební tvorba
- V. Fotografie a jiný ilustrační materiál (fotografie Vrbíka a jeho rodiny, dómského sboru, atd.)

Vrbíkova korespondence s přáteli, dcerou, atd., uložená v tomto archivu, mně především pomohla dotvořit si obrázek o jeho povaze.

Archiv kůru Dómu sv. Václava je místem, kde je uložena duchovní tvorba Vrbíka. Katalog s jeho skladbami obsahuje 40 položek. Jsou to především díla varhanní a sborová. Nevyčerpatelnou studnou informací byla Kronika kůru sv. Václava. Stanislav Vrbík ji sepisoval po celou dobu funkce (1975-1987) ředitele kůru. Údaje z ní zjištěné jsem použil téměř ve všech kapitolách své práce. Obsahuje např. záznamy o veškerém repertoáru provedeném při liturgickém provozu, ale i o koncertech v katedrále, Vrbíkových skladbách, které zde byly prováděny, novinové výstřižky týkající se Vrbíka, nalezneme zde také zápisy o zájezdech dómského sboru apod. Vrbík občas hodnotil také interpretační úroveň tělesa, zapisoval jména účinkujících, nebo kdo v onen den celebroid.

Další institucí, kde lze nalézt pramenný materiál, je archiv Moravského divadla v Olomouci. Ačkoliv zde Vrbík působil řadu let, informací o jeho práci zde není mnoho. Od archivářky Věry Šmídové jsem získal pouze záznamy o scénických dílech, složených a prováděných v divadle. Seznam této tvorby je obsahem kapitoly s názvem Stanislav Vrbík a divadlo.

Stanislavu Vrbíkovi byla napsána řada novinových článků, ať už ve speciálních odborných časopisech, nebo v běžném tisku (deníky, měsíčníky). Seznámil jsem se s články těchto časopisů a novin: *Archa*, *Cyril*, *Lidová*

demokracie, Naše rodina, Lidové noviny, Lidové listy, Svobodné slovo, Svobodné noviny, Moravský večerník, Moravský deník, Našinec, Osvobozený našinec, Volné slovo, Stráž lidu, Hlas, Hraničář, Lidová obroda, časopis Pozor a další. Z těch specializovaných to byl Československý varhaník. Ne ze všech jsem čerpal ve své práci. Ty, které jsem použil, jsou uvedeny v seznamu literatury a pramenů.

Životopis Stanislava Vrbíka

Stanislav Vrbík se narodil 8. června 1907 v Jablunkově ve Slezsku (nyní okres Frýdek-Místek). Jeho rodiči byli Jan Vrbík (lze nalézt i podobu Verbík) a Amálie, rozená Jelínková. Své hudební nadání pravděpodobně zdědil po své matce, dceři kožešníka z Vyškova. Byla několik let žačkou Josefa Nešvery a ještě před provdáním se stala učitelkou hudby.¹ Vrbíkův otec² nejprve pracoval v několika lékárnách, pak měl vlastní v Olomouci, na kterou ovšem ekonomicky nestačil, tak se přestěhovali a vedl lékárnu v Panenském Týnci (okres Louny). Vrbíkovi mladší bratři, Vladimír a Zdeněk (taktéž velký milovník hudby), šli ve stopách svého otce, rovněž vystudovali farmacii a také pracovali v lékárně. Oba Vrbíka přežili.

Stanislav Vrbík navštěvoval obecnou školu v Koryčanech u Kyjova, krátce ve Slavkově a své základní vzdělání ukončil na škole v Nemojanech roku 1918. Pokračoval na gymnáziu ve Vyškově. Přestoupil na reálné gymnázium v Olomouci, kde studoval až do roku 1928 a složením maturity na gymnáziu v Litovli ukončil svá studia až roku 1930.

Roku 1936 se oženil s Marií Růžkovou³, se kterou měli jedinou dceru Helenu.⁴ Zdědila talent po otci, odmalička se věnovala hudbě, sám Vrbík ji učil na varhany a někdy za svého otce také hrála při mších. V adolescentním věku se však začala věnovat spíše sólovému tanci. Se svou rodinou bydleli na Václavském

¹ matka zemřela 24. října 1945

² zemřel 29. 11. 1948 u syna Stanislava

³ s Marií se Vrbík rozvedl, ale po ne dlouhé odluce se k ní opět vrátil a žili spolu až do smrti Vrbíka

⁴ dcera Helena (narodila se 9. září 1937), provdaná Hlávková

náměstí číslo 6 v Olomouci, nejprve s rodiči Vrbíka, pak sami, když se rodiče z Olomouce odstěhovali.⁵

Na již zmíněném gymnáziu v Olomouci jej učil profesor Jan Šoupal, od kterého získal zkušenosti, jež pak uplatnil při své pedagogické činnosti. Základy varhanní hry získal prostřednictvím Stanislava Poláka z Nového Rousínova, soukromě se učil u Antonína Petzolda,⁶ a mezi léty 1933 až 1934 kompozici u Jaroslava Kvapila⁷.

Ještě jako student působil v letech 1924 až 1928 jako varhaník a ředitel kůru posádkového kostela Panny Marie Sněžné v Olomouci. Byl také výpomocným varhaníkem v jiných olomouckých chrámech, působil například u Svatého Michala, Kapli svatého Jana Sarkandra, u svatého Mořice a u sv. Václava. Na dómě nastoupil roku 1928 na pozici varhaníka. Zde působil nepřetržitě až do roku 1987, přičemž od roku 1975 začal zastávat také místo ředitele kůru po svém předchůdci Gustavu Pivoňkovi, který toho roku odešel do důchodu. Varhaníkem a výpomocným choralistou byl jmenován po řádné zkoušce z intonace, varhanní improvizace a hry z listu. Mezi léty 1930 až 1931 byl Vrbík učitelem varhanní hry a frekventantem kurzu hudební školy Žerotína v Olomouci (tehdy byl ředitelem školy Gustav Pivoňka). V těchto letech už Vrbík koncertoval v Olomouci, Krnově, Šumperku, Pavlovicích u Přerova, atd. Jako varhaník začal od 30. let koncertovat převážně v Olomouci a okolí.

Do širší pozornosti olomouckých občanů se zapsal zejména jako výborný improvizátor. Vrbík byl také vynikajícím varhanním pedagogem. Kromě své dcery Heleny měl na 50 hráčů na varhany. Své poznatky shrnul v dílech *ABC hry na varhany* a *Návodu k varhanní improvizaci*. Kromě varhan učil také klavír,

⁵ rodiče se odstěhovali do Panenského Týnce v Čechách

⁶ Antonín Petzold – předchůdce Gustava Pivoňky (více info v kapitole Stanislav Vrbík a dómská činnost)

⁷ Jaroslav Kvapil – prof. brněnské konzervatoře

výjimečně saxofon a bicí nástroje. Jako pedagog působil v oboru hry na klavír na LŠU v Lipníku nad Bečvou a v oboru hry na varhany při Městském domě osvěty v Olomouci. Mimo to vyučoval rovněž varhanní improvizaci.

Jak vzpomíná manželka Stanislava Vrbíka, jen varhanickou činností se uživit nedalo. Vrbík pracoval také jako kapelník a dále jako korepetitor baletu v olomouckém divadle (tehdejším Divadle Oldřicha Stibora⁸), prokurista v přerovské tiskárně, přivydělával si také jako pedagog LŠU v Lipníku nad Bečvou.

Vrbíkova dirigentská činnost jej přivedla k hudebnímu spolku Žerotín, což také přispělo k rozšíření jeho přehledu o vokální tvorbě. Ještě i s Antonínem Skácelem⁹ začal od roku 1946 spolupracovat se sborem, který často interpretoval jeho duchovní skladby. Oba tito skladatelé vytvořili na slova P. Aloise Kupky množství mší i jiných duchovních skladeb. V roce 1950 se stal kulturním patronem dětského smíšeného chrámového sboru také v Krnově.

V neposlední řadě se Stanislav Vrbík zabýval intonací, kterou opět vyučoval a jejíž metodiku rozpracoval v podobě didaktické příručky. V intonačním výcviku čerpal z vlastních zkušeností dómského choralisty. Vycházel z nejznámějších českých písniček, jejichž pomocí se dá výborně zazpívat např. tónický kvintakord či prvních 5 stupňů durové stupnice.

Skladatelsky se Stanislav Vrbík angažoval jednak v oboru varhanní literatury, kterou reprezentuje na 40 děl. Je ale také autorem mnoha kompozic mešních, orchestrálních, operetních, skládal i symfonie a po osvobození získal úspěchy i svými balety. Napsal také spoustu světských vokálních prací, psal pro sbory dětské, mužské, ženské, i smíšené.

⁸ nastupuje zde v padesáti letech, činný 18-20 let

⁹ krnovský skladatel a varhaník

Stanislav Vrbík měl i značné literární nadání. Pravidelně přispíval do časopisů *Archa*, *Našinec*, *Moravskoslezský deník*, *Československý varhaník*, *Index*, *Cyril*, *Přehled*, *Středisko* aj., psal do *Práva* a *Lidových listů*, stal se také hudebním referentem *Hudební vědy* a *Hudebních rozhledů*. Někdy se podepisoval pod pseudonymem Jindřich Maria Slavík či A. V. Hron a to hlavně do deníku *Pozor*. Nevyhýbal se ani poezii.

Stanislav Vrbík ještě velice důstojně oslavil své životní jubileum 80 let. Zemřel 2. září 1987 ve svém bytě a jeho pozůstatky jsou uloženy v rodinném hrobě na Ústředním hřbitově v Olomouci.

Stanislav Vrbík – skladatel

Velkou část své tvůrčí práce zasvětil Vrbík činnosti kompoziční. Té se věnoval již od dob gymnazijních let, kdy studoval kompozici soukromě u Antonína Petzolda. Toto studium dokončil v roce 1930. Komponoval hudbu duchovní i světskou.

Duchovní hudba

Sem spadá varhanní tvorba, vokální skladby s doprovodem (mše a kantáty) a další vokální díla (především sbory).

Většina duchovní literatury je uložena v dómském archivu. O uložení Vrbíkových duchovních prací v tomto archivu se snažil především Zbyněk Štěpánek. Chtěl, aby mohly být využívány při bohoslužbách a jiných příležitostech. Vzhledem k tomu, že Vrbík byl uznávaným varhaníkem a velkou část svého života strávil u varhan na dómském kůru, není divu, že v této sféře vyniká varhanní žánr. Dómský katalog zachycuje v této oblasti čtyřicet položek.

Varhanní literatura

Stanislav Vrbík napsal 33 skladeb pro sólové varhany. První z nich napsal již roku 1930, kdy vzniklo *Postludium in F* na motiv velikonočního Alleluja. Čtyři roky nato, v roce 1934, vznikla *Fantasie pro varhany* na téma „Svatý Václave, chraň naši vlast“ op. 12. Byla vydaná v Brně 1935, poprvé provedena v Banské Bystrici. Dále napsal spoustu instruktivních skladeb, jako například *Studie G dur* (1939) či *Studie Es dur* (1941). Roku 1941 napsal dvě legendy pro varhany, *Sv. Alexius* a *B. Maria Virgo de Mercede*, obě vřazené do cyklu *Meditace* a byly poprvé provedeny na dómě v Olomouci. Roku 1949 složil první, 1950 pak druhý a třetí díl *Triptychu pro varhany* op. 57 s částmi *Praeludium*, *Canzonetta* a *Postludium*.

Na kontě Vrbíka se nacházejí 3 varhanní koncerty: První z nich *D dur* op. 94 (1969) pro varhany a orchestr je zajímavý symbolickým označením vět: *Allegro vivo* (Směr a cesta), *Andante Misterioso* (Sny a touhy) a *Allegro energico* (Naděje a víra). Nebál se použít ani positivu či magnetofonu, příkladem toho je druhý koncert *G dur* op. 99 (1971) pro varhany, vokální kvartet, instrumentální soubor, positiv a magnetofon o třech větvích *Žalm 150*, *Píseň písní* a *Apokalypsa*. Při premiéře 20. září se positivu a magnetofonu ujal žák Vrbíka Zbyněk Štěpánek. Třetí se pak jmenuje *C dur* op. 104 (1972) a byl napsán pro varhany sólo.

Skládal také díla pro vícero varhan.

Z další řady cyklických děl poukážme na originální symfonietu s názvem *Kontrasty* op. 65 (1969). Její obsah vystihují názvy vět *Proces*, *Hvězdný sen*, *Rytmus času*, *Země-člověk-kosmos*. Ideovým pokračováním Kontrastů je *Suita di tre movimenti* op. 97 (1970) s částmi: *Vita semplice*, *Disharmonia*, *Perpetuum mobile*. Experimentálním skladebným výrazem upoutá triptych *Contemplationes* op. 100 (1971) s podtituly: *Confiteor*, *Preces*, *Gratiarum actio*.

Nutno jmenovat také rozsahem kratší skladby pro varhany a to například dodekafonickou *Spirálu – První člověk na Měsíci* z roku 1969, *Jarní pastorale* s romantickým nádechem z roku 1971.

Posledním dílem pro varhany byla koncertní *Pasacaglia pro varhany sólo* op. 140 (1987).

Vokální skladby s doprovodem

Mše

Z celkového počtu 17 napsal Stanislav Vrbík 12 českých a 5 latinských mší. První z nich napsal už v roce 1929, poslední v roce své smrti (1987). K nejznámějším českým patří *Česká mše Vánoční* op. 17 z roku 1937, složená pro sóla, smíšený sbor, varhany a orchestr, nebo *Česká mše Svatopetrská* op. 114 zkomponovaná roku 1977 pro sólo, smíšený sbor a varhany. Druhou z nich věnoval Vrbík svému vnukovi Petru Hlávkovvi. Uveďme také *Poselství oběti* op. 130, mši na paměť mučedníků bouřlivých staletí premiérovanou roku 1983. Pro své hlasové zastoupení je zajímavá latinská mše *Missa in honorem Scti. Joanis*

Bosco op. 19 (1938) pro osmihlasý smíšený sbor, varhany a orchestr. Latinská je i *Missa choralis* op. 33 (1943) pro sólo, smíšený sbor a varhany či *Missa „Veni Creator Spiritus“* op. 52 (1948) pro stejné obsazení.

V této souvislosti je důležité zmínit, že Stanislav Vrbík pro přehlednější čtení not často ve svých rukopisech užíval barevné odlišení hlasů. Soprán a alt psal černou, tenor a bas červenou barvou. Tuto metodu použil jak u *Mše Svatopetrské*, tak v další významné české mši *Mír všem národům* op. 123, jejíž rukopis pochází z roku 1980.

O Vrbíkově znalosti mešní tvorby nás informují Vrbíkovy vlastní poznatky sepsané v jeho článku *Komposice mše* otištěný v deníku *Lidové listy*¹⁰: „*Moderní skladatel má vytěžit co nejvíce z námětu, který zaujal jeho duši. Pojal-li úmysl komponovat mši ke cti některého světce, má se všestranně seznámit s jeho životopisem, aby své pojetí – třebaš universálního latinského textu – vyjádřil co nejvěrněji v souhlase s obsahem světčova života. Rovněž základní intonace mše na básnický zpracované texty má nésti tento charakter, aby název, věnování a uctění byly s hudebním obsahem v tom nejžádoucnejším souladu.*“

Kantáty

Stanislav Vrbík je autorem 15 duchovních kantát. Již od raného mládí se pokoušel vypořádat s tak náročnou formou, jako je tato. Svědčí o tom již *Kantáta o sv. Václavu* op. 2 z roku 1929 napsaná pro sóla, smíšený sbor, orchestr a varhany. Další duchovní kantáta na sebe nechala čekat až do roku 1950, kdy na text sv. Tomáše Akvinského napsal *Soudný den* op. 61 pro podobné obsazení, navíc ještě s dětským sborem. O pět let později vznikly *Moravská legenda* op. 74, *Vánoční zvony* op. 77, dva roky poté *Betlémské pastorale* op. 79 a roku 1964 *Kristus Král* op. 90.

¹⁰ *Lidové listy*, 30. září 1943

Po dobu deseti let zněla v kostelích kantáta *Víra-naděje-láska* op. 115, dokončená 5. července 1977, psaná na text Františka Trtílka (1. a 2. část), Adolfa Gajdoše (3. a 6. část), Františka Dohnala (4. část) a Františka Lazeckého (5. a 7. část). Poprvé zazněla 27. listopadu téhož roku na dómě v Olomouci, hned ten den měla reprízu v Kyselovicích v tomtéž obsazení. Dalších repríz se dočkala roku 1978 (Spálov okr. Nový Jičín), 1980 (Koryčany okr. Kyjov), 1981 (chrám Panny Marie Sněžné v Olomouci) a naposledy zazněla při příležitosti 80. narozenin Vrbíka 14. června 1987 na dómě. Celých 10 let hrál varhanní part autor kantáty. Tato skladba se dočkala velmi pozitivního přijetí, o čemž svědčí dopis sboru zpěváků z Kyselovic. Cituji: „*Víru, naději a lásku jste tóny líbeznými oslavil až dost, sobě, nám zpěvákům i ostatním pro radost.*“¹¹ Pro doplnění, například roku 1978 napsal *Sířáž a oslava* op. 117.

Vrbík skládal také světskou formu tohoto druhu (světských kantát napsal 5), typickým příkladem je *Kantáta o vlasti* op. 121 (1979) pro smíšený sbor, klavír a komorní orchestr, Vrbík použil texty básní Jaroslava Seiferta, Jaroslava Vyplela, Vítězslava Nezvala a Aloise Rečky.

Kantátovou formu má i již zmíněná mše *Mír všem národům*, která nese ideu míru na celém světě. Volně navazuje na nedokončenou kantátu *Jedová* op. 87 (1960) a *Kantátu o vlasti*.

Vokální tvorba duchovní

Vokální sólové skladby

Budeme-li hovořit sólových skladbách bez doprovodu, můžeme zde zařadit jen dílo z roku 1984 – *Matka Boží, Panna Maria*. Co se týče sólového zpěvu s doprovodem varhan, z celkového počtu 18 skladeb jmenujme například *Anděl Páně* (1926), *Ave Maria* (1929), *Zdráva buď* (1944), *Benedicam Dominum*

¹¹ dopis poslaný Vrbíkovi ke dni 80. narozenin

(1944), *Otčenáš* (1946), *Zklamané touhy* - cyklus op. 40 (1946), *Blahopřání snoubencům* (1946), *Modlitba za vlast* (1947), *Prosba* (1949), *Do tvých svatých ran* (1982) a další.

Vokální sborové skladby

Pro ženský sbor napsal *Svatý Václave* (1950), cyklus *Netukej a neťukej, Komáři se ženili, Dyž sem byla malá* (1958), *Odevzdání* (1958), *Raduj se, nebes Královno* op. 85 (1959) a další. Pro skladby pro mužský sbor byl plodný rok 1942, kdy složil hned 4 sbory: *Lauda anima mea Dominum, Jubilate Deo universa terra, Benedicite gentes* a *Ave Maria*. Skladeb pro smíšený sbor napsal nejvíce, pro zajímavost jmenujme například *De profundis* (1944), či *Kyrie* (1947), věnoval se jim především mezi lety 1979 až 1981, kdy vznikla např. antifony *Hle, přichází Vládce a Pán* (1979), *Bůh ze své svatyně* (1981) či *Hymnus díkůvzdání* op. 126 (1981).

Světská hudba

Vrbíkovu světskou tvorbu reprezentuje komorní hudba (zejména suity), skladby pro orchestr (symfonické básně, symfonie), největší zastoupení mají vokální skladby (sbory mužské, ženské a dětské, písně), hudebně dramatická díla (opery, operety, balety) a instruktivní skladby.

Vokální díla světská

Tato část tvorby byla zastoupena o něco méně, než vokální díla duchovní, přesto je dobré uvést za všechny alespoň pár příkladů:

Dětský sbor: Dětským sborům se hodně věnoval v roce 1943, to napsal *Kominiček, Jako vítěz op. 32, Medvídek, Píseň večerní a Pange lingua G dur* (1943).

Mužský sbor: Těchto skladeb napsal pouze 4 - *Našim otcům* (1932), *Zdravice* (1938), *Touha* (1942) a *Jitro* (1947).

Ženský sbor: Nejdůležitější skladbou tohoto druhu byl cyklus pro solo a ženský sbor a capella *Rožnovské hodiny, Tichá voda do Dunajka padala, Červený Šátečku* (1955).

Smíšený sbor: Smíšenému sboru se věnoval nejvíce, stejně jak tomu bylo u duchovních sborů, za všechny je dobré uvést cyklus *Z Hané op. 71* (1954) či skladbu pro smíšený sbor a orchestr *Dožínková op. 75* (1955).

Orchestrální skladby

Stanislav Vrbík je autorem řady orchestrálních skladeb. Hned roku 1927 byla napsána *Fantasia pastoralia* a pochod *Zlatá svoboda*. Vyzdvihněme jeho nejznámější symfonii *Boj o vítězství* pro velký orchestr op. 80 z roku 1963. Jako příklad programních kompozic uveďme symfonickou báseň *Satan* pro velký orchestr složenou roku 1936 (tato skladba bohužel nikdy nebyla provedena) nebo symfonický obraz pro velký orchestr *Bouře v Tatrách* (1958), která měla premiéru 8. května 1960 a hrála ji Moravská filharmonie. Z dalších skladeb pro symfonický orchestr bychom měli vzpomenout *Romantické divertimento* z roku 1947, *Tanec sedmi závojů* č. 1 a 5 ze stejného roku nebo intermezzo *Předjaří* z roku 1958.

Komorní díla

Skladby pro klavír

Pro sólový klavír napsal již roku 1926 *Serenádu Amorosu a Idylu*, dva roky nato hned *Fantasii c moll*. Je autorem cyklů pro klavír – *V létě na vesnici*

(1934), *Stříbrná studánka* op. 128 (1982). Nevyhýbal se ani skladbám pro čtyřruční (popřípadě šestiruční) klavír – jako zástupce jmenujme *Chlapce z hor* op. 91 (1965) pro čtyři ruce nebo *Zlaté posvícení* op. 127b (1981), variace pro šestiruční klavír, dětský sbor a skupinu bicích nástrojů.

Ostatní komorní díla

Mezi zástupce ostatních komorních děl uveďme pochod *Lustiger Gesang* (1940) pro jazzový kvartet, suitu pro harmonikový soubor *Mládí vpřed* (1973), nebo *Grotesku* (1981) pro dechový kvintet.

Hudebně dramatická tvorba

Co se týče scénické tvorby, Stanislav Vrbík složil hudbu k činohrám předních dramatiků českého divadla. Jmenujme například *Lucernu* op. 54 (1948) anebo *Jana Roháče* op. 60 (1950) podle Aloise Jiráska, *Gazdinu robu* op. 39 (1946), za jejímž textem stojí Gabriela Preissová, *Hadriána z Římsů* op. 56 (1949), pod tímto libretem je podepsán Václav Kliment Klicpera.

Je autorem jediné opery *Mariánský sloup* op. 13 (1935) pro sóla, ženský, mužský a smíšený sbor a malý orchestr. Autorem textu je František Večeřa, píšící pod pseudonymem František Střížovský¹². Do svých 29 let napsal 5 operet, konkrétně *Krásná čarodějka* (1928, text J. M. Slavík), *Ženská vojna* (1928, text R. Vlnovský), *Polibek štěstí* (1933, text T. Rajhel), *Když srdce zahoří* (1935, text T. Rajhel) a *Fotbal vede* (1936, text Alois Čáp), dále se již operetě nevěnoval.

Co se týče divadelní tvorby, nejvíce v jeho tvorbě převládaly balety. Stanislav Vrbík složil hudbu k 15 baletům. Nejproslulejšími se staly *Oldřich a Božena* op. 66 (1952), *Čaroděj* op. 108 (1973), *Kolotoč života* op. 113 (1976),

¹² 1888-1952

Duha míru op. 116 (1977), *Hra o srdce* op. 122 (1979) nebo *Tábor odvahy a radosti* op. 125 (1980).

Baletní pantomima o pěti obrazech *Oldřich a Božena* na libreto O. F. Bernatíka¹³ je o dvou párech, Knížeti Oldřichovi a dívce, která je v baletu označována jako Cizinka, a Vaškovi a Boženě. Oldřich nechce dívku (Cizinku), kterou mu vybrali zemané, ale prostou dívku Boženu, do které se zamiluje a zasnubným hodováním dílo končí. *Duha Míru*, balet premiérován roku 1977, pojednává o životě a událostech na jednom úseku našich státních hranic. V tomto symbolistickém díle ON a ONA představují vítězství statečnosti a lásky. Kostlivce, symbol nebezpečí a smrti, doprovází Dobro a Zlo, které jako láska a nenávisť či život a smrt svádějí odvěký boj v duši člověka. Ve hře se zjevují také Modré stíny ve snovém tanci, Žluté a Zelené proudy, které ztělesňují naději, lásku a vzpomínky na domov a Rudé víry symbolizující vážnou situaci v přestřelce mezi pohraničníky a narušiteli.

Název *Kolotoč života* je odvozen od neustálého koloběhu střídání ročních období a názvy obrazů odpovídají aktuálnímu stavu zemědělské činnosti. Dílo mělo premiéru 29. dubna 1977 a je rozděleno pochopitelně do 4 obrazů:

- 1. obraz – jaro (Jaro na dvoře myslivny): Příroda se probouzí, stroje se rozbíhají, narodí se nový člověk – dítě
- 2. obraz – léto (Léto v lese): zemědělci pilně pracují na polích, dělníci zvyšují úspěchy v průmyslu, Rostou noví lidé – Jinoch a Dívka, manželé
- 3. obraz – podzim (Dožínky): Pole přináší bohatou úrodu, Továrny usilují o splnění plánů, životy rodin nacházejí naplnění – děti
- 4. obraz – zima (Zima o masopustu): Příroda se ukládá k odpočinku, Dělníci bilancují výsledky úspěšné práce, lidé pokračují v dalších

¹³ O. František Bernatík – taneční mistr Slovenského divadla Prešov

generacích a v rekreacích nabírají nové síly pro nový a ještě úspěšnější život.

Balet *Hra o srdce*, označovaný jako Královská hra, měl premiéru 7. srpna 1979 a je to taneční kreaace pro krále, dámu, Amora s partnerkou, černého rytíře s partnerkou a dvořany.

Z baletů, které nedosáhly takového úspěchu, je třeba připomenout *Jadran* op. 118 (1978) – balet o 3 jednáních s předehrou a dohrou. Děj se odehrává na dovolené v Jugoslávii a dohra v Československu, kdy si všichni uvědomí, že všude je dobře, doma nejlépe.

S Vrbíkem spolupracovali nejčastěji choreografka a režisérka Anna Matějková, výtvarnou spolupráci obstarávala Květoslava Caletková, na hudbě se spoluúčastnila Marie Grohmannová¹⁴. Tanečníky byli často žáci baletního oddělení LŠU v Přerově. Vrbík si téměř vždy kreslil obrázky jeviště, jak by měly vypadat každé budoucí obrazy a jednání. Libreta a námět psal často Alois Rečka¹⁵ (např. k baletům *Tábor odvahy a radosti* nebo *Hra o srdce*), se kterým Vrbík spolupracoval v posledních zhruba desíti letech i na dalším velkém okruhu a tím byl film.

Většinu jevištních děl Vrbík sám dirigoval.

¹⁴ bibliografické údaje A. Matějkové, K. Caletkové a M. Grohmannové se nepodařilo nalézt

¹⁵ 1921 - 1986. Napsal např. libreta k baletům *Hra o srdce* nebo *Kolotoč života*, napsal také slova k melodramu s průvodem varhan *Kamenný kvítek žírných rovin* či k písni pro tenor s doprovodem varhan (klavíru) *Kouzlo lásky*

Film

Z literatury a pramenů se dozvídáme o počtu deseti filmů. Pracovali vždy ve stejném seskupení: Vrbík – hudba, Rečka – scénář. Často tuto dvojici obohacoval Jan Kučera¹⁶ – režie. „Několik filmů bylo úspěšně ozvučeno komponovanou hudbou. *Vysokou profesionální úroveň měla ve filmech Lakomá Barka, Houbelec, zdařilá původní skladba S. Vrbíka provázela i film Vesmírné variace.*¹⁷ Roku 1982 se v ateliéru Jaroslava Přindiše natáčel film s hudbou Vrbíka *Tvarem oděná* (1982).

O úspěších Vrbka se dočítáme také z tisku. Informuje o něm například časopis *Naše rodina*. Tak se dozvídáme, že skupina autorů Kučera, Rečka, Vrbík, se s filmem *Fénix* z roku 1982 zúčastnila mezinárodního klání na mezinárodním festivalu Mundial Badalona 82 ve Španělsku a obdrželi druhou cenu. Ve filmu autoři spolu s upraveným laserovým paprskem použili i obraz olomouckého malíře E. Eschlera. V kompletním složení Rečka, Kučera, Vrbík roku 1983 se zasloužili o vznik filmu *Barbizonští v Hranicích*, na XIX. ročníku soutěžní projekce bojovali roku 1984 Vrbík s Kučerou s filmem *Život v hudbě* (1984). K méně známým patří ještě film z roku 1980 *Jiskření galaxie* a z následujícího roku *Ptáci a lidé* a *Hra o srdce*.

Vrbíkova díla byla sice nejčastěji prováděna v Olomouci. O úspěchu jeho tvorby však svědčí to, že zněla i v Krnově, Litovli, Prostějově, Kyselovicích, Přerově, Lipníku nad Bečvou, v Ostravě, Holešově, Praze, Brně, Odrách, Spálově, Místku, Frýdku, Břidličné, Javorníku a mnoha dalších koutech dnešní České republiky. O provádění Vrbkových děl na Slovensku záznamy nejsou.

¹⁶ 1927 - 1977

¹⁷ *Amatérský film* z října 1980, str. 221

Ke shrnutí Vrbíkovy skladatelské činnosti je nutné dodat, že všechny jeho kompozice jsou zachovány jen v rukopise. Kritika se na adresu Vrbíka vyjadřovala vždy vstřícně a pochvalně. Jeho hudba se vžila do povědomí širší veřejnosti. Se svou hudbou dosahoval úspěchů, jak už s výše zmíněnými filmy, tak se svými baletními představeními a konec konců i symfonickými kompozicemi, jak se dočítáme z odborných kritik zveřejňovaných v tisku okresním, oblastním, ale také širšího dosahu.

Seznam díla Stanislava Vrbíka

Tento seznam byl sepsán na základě několika aspektů: Jedním z nich byl již vytvořený seznam skladeb dle letopočtů, uchovaný v Zemském archivu v Opavě, pobočka Olomouc. Dalším seznamem byl soupis děl podle opusových čísel, rovněž uchovaný v archivu a v poslední řadě také srovnání s již vytvořeným seznamem dle žánrů, druhů, apod. Jarmily Látalové-Schiedung, která se touto problematikou také zabývala. Problém nastal při rozlišení mší a duchovních kantát, některá díla jsou nadepsána jako kantáta-mše. Do mší jsou tedy zařazena díla, která nesou název (nebo mají označení) „mše“ („missa“).

Světské skladby

skladby pro klavír:

Serenata Amorosa (1926)

Idyla (1926)

Fantasia in c-moll (1928)

Betlem (1933)

Marcia funebre (1933)

V létě na vesnici – cyklus op. 11 (1934)

Skizzy č. 1 a 2 (1937)

Skizzy č. 3, 4 a 5 (1944)

Skizzy č. 6 a 7 (1945)

Taneční loutka (1947)

Ubíhající prsty (1947)

Romance (1948)

Tarantella (1948)

Miniatury č. 1 (1948)

Miniatury č. 2 (1951)

Moji přátelé (1952)

Slunečný den (1953)

V očekávání (1954)

Šťastné setkání (1954)
Miniatury – Písně beze slov (1957)
Májový večer (1958)
S veselou myslí (1958)
Klid před spánkem (1958)
Kruhy na vodě op. 81 (1958)
V podzimním dešti (1958)
Na rozhraní op. 84 (1958)
Skizza „in a“ (1959)
Tábor odvahy a radosti op. 88 (1961)
Chlapci z hor pro 4 ruce op. 91 (1965)
Mladý svět (1966)
Úsměvy v dešti (1967)
Rytmus plamene – taneční skladba (1971)
Rudý hyacint – taneční skladba (1971)
Kaskády – taneční skladba (1971)
Španělský tanec – taneční skladba (1971)
Zlatovláska op. 101 (1972)
Pod Alpami – taneční skladba (1972)
Petříčkova ukolébavka (1973)
Kouzlo plamene (1975)
Stříbrná studánka – cyklus op. 128 (1982)
Jitřní procitnutí (1984)
Jarní vánek (1986)

komorní dílo:

Fanfáry pro 3 trumpety, 2 lesní rohy a 2 trombony (1938)
Jazz-Suite op. 20 pro jazzkvartet (1939)
Hlasy domova op. 23 (1940)
Lustiger Gesang pro jazzkvartet (1940)
Modrý krystal op. 26 pro housle, klarinet a klavír (1941)
Swing-fox (1941)

Dumka op. 27 pro troje housle (1942)
Za horama svítá pro 2 klarinety a smyčcový orchestr (1942)
Arjana (1942)
Znělka Čechy-Morava pro rytmickou skupinu (1942)
Ozvěny jara op. 35 pro čtvery housle-tutti (1944)
Hradní fanfáry pro 1 trombon, 2 corny a 1 pozoun (1947)
Z kratochvíle pro violoncello a klavír (1947)
Miniatura pro komorní ansámbl (1949)
Melancholie pro housle a violoncello (1949)
Valašský motiv pro piccolu, 2 trumpety a fagot (1950)
Canzonetta pro violoncello a varhany (1954)
Fanfáry 1955 pro 3 trumpety, 4 corni, 3 pozouny a tubu eventuelně bicí nástroje (1955)
Dodácká pro solo, hoboje a 2 fagoty (1955)
Skizza (1957)
Arie pro lesní roh a varhany (1958)
Burleska pro housle a klavír op. 82 (1958)
Svítání - Ex oriente Lux pro flétnu, lesní roh a varhany op. 83 (1958)
Ozvěny z hor pro lesní roh (pozoun), hoboje (klarinet) a varhany (1962)
Flora 1965 pro 2 trumpety, 2 pozouny a bicí nástroje (1965)
Haná pro 2 trumpety, 2 lesní rohy, 2 pozouny a bicí nástroje (1965)
Znělka 1967 pro 3 trumpety, 2 lesní rohy, 3 pozouny, batterie, tympány (1967)
Hvězdný den pro recitátora, housle, zpěv, klavír, varhany, bicí (1969)
Vánoční fanfáry pro 2 trubky, varhany a zvony (1971)
Mláďi vpřed pro harmonikový soubor op. 107 (1973)
Fanfáry „Díkůvzdání“ pro 2 trubky, 2 pozouny a varhany (1973)
Jubilejní fanfáry 1975 pro 1 trumpetu, 2 corni, 1 pozoun (1975)
Groteska pro dechový kvintet (1981)
Cesta – cyklus pro violoncello a varhany op. 129 (1983)

zpěv a klavír:

Dolů, dolinečku (1928)
Letíte roky (1930)
Dívenko kouzelná (1931)
Přání (1937)
Léto-Růže (1942)
Podzim (1942)
Vábení (1942)
Zima (1942)
Země požehnaná (1946)
Funus bláznů (1947)
Písňe samoty – cyklus op. 44 (1947)
Svět patří nám (1949)
První sníh (1953)
Kos (1953)
Dumka z Dukly (1953)
Sousedí (1953)
Jetelka (1953)
Jarní (1953)
Vojenská košulka (1954)
Jarní píseň op. 70 (1954)
Ukolébavka (1954)
Svítání (1954)
Do pohraničí (1955)
Večerní zvon (1955)
Jdeme všichni za písničkou mládí (1956)
Provází mě písnička (1956)
Chtěl bych být u tebe (1956)
Tatínkova uspávanka (1956)
Kouzlo krásy (1956)
Talisman (1957)
Smutná píseň (1957)

...estas mi esperantisto (1957)
Japonská ukolébavka (1957)
Canto de la porco (1957)
Zářivá paleta (1957)
Nová Ostrava (1959)
Ostravo má drahá (1959)
Pohádka o vodě op. 86 (1959)
Kdyby se čas zastavil (1959)
Píseň družstevníků (1959)
Smutná trubka (1960)
Zmoudření ševce Fanfrnocha (1963)
Zelená zelenému zlatu (1966)
Pouť pro dva (1971)
Písně domova op. 135 (1985)

orchestrální skladby:

Fantasia Pastoralis (1927)
Zlatá svoboda (1927)
Slavnostní ouvertura (1933)
Pochod Merkura (1933)
Výš a výše do oblak (1935)
Satan (Bouře) – symfonická báseň op. 16 (1936)
Suita pro smyčcové nástroje op. 18 (1937)
Capriccio op. 30 (1942)
Tříptych op. 34 (1943)
Úžas a okouzlení (1946)
Romantické divertimento (1947)
Tance sedmi závojų op. 42 (1947)
Dřeváčkový tanec (1947)
Trpaslík (1947)
Orientální tanec (1947)
Slovenský tanec (1948)

Sakury v měsíční noci (1949)
Fantastické divertimento op. 59 (1950)
Španělský tanec (1950)
Vesele cestou do pole (1950)
Ta strážnická brána (1952)
Hvězdy nad Štarnovem (1952)
Moji přátelé (1953)
Pojď, děvčátko, do kola (1953)
Troják – orchestrální skizka (1954)
Světelné fontány op. 72 (1955)
Veselý sobáš op. 73 (1955)
Trepak (1956)
Návrat (Scherzo - 1956)
Taneční fantasie z Hané (1957)
Kouzelné jitro (1957)
Předjaří (1958)
Rozmar (1958)
Bouře v Tatrách (1958)
K novým obzorům (1960)
Start (1962)
Boj o vítězství op. 80 (1963)
Obrazy op. 119 (1979)
Baletní suita op. 120 (1979)
Proměny mládí op. 124 (1980)
Zlaté posvícení op. 127b pro šestiruční klavír, dětský sbor a skupinu bicích nástrojů (1981)

hudebně-dramatická díla:

opera

Mariánský sloup op. 13 (1935)

balety:

- Čarovné housle* op. 53 (1948)
Na krmaši op. 58 (1950)
Ej, láska, láska... op. 62 (1951)
Z Ječmínkova kraje op. 63 (1951)
Oldřich a Božena op. 66 (1952)
Bětuška tanečnice (1956)
Probuzení – taneční scény op. 105 (1972)
Čaroděj op. 108 (1973)
Světlana op. 110 (1974)
Dobrodružství s Panákem op. 112 (1975)
Kolotoč života op. 113 (1976)
Duha míru op. 116 (1977)
Jadran op. 118 (1978)
Hra o srdce op. 122 (1979)
Tábor odvahy a radosti op. 125 (1980)

operety:

- Ženská vojna* (1928)
Krásná čarodějka (1928)
Polibek štěstí op. 7 (1933)
Když srdce zahoří op. 14 (1935)
Fotbal vede op. 15 (1936)

scénická hudba:

- Svatý kníže Václav* op. 3 (1929)
Jedermann-Každý op. 4 (1932)
Hvězda z Lisieux op. 5 (1932)
Smrt sv. Cyrila op. 6 (1933)
Mír op. 37 (1945)
Král Oidipus op. 38 (1946)
Gazdina roba op. 39 (1946)

Dvě Maričky (1946)
Černoušek a opička op. 41 (1946)
Petr Bezruč op. 46 (1947)
Český zpěváček op. 48 (1947)
Janiček s voničkou op. 50 (1948)
Slovanské nebe op. 51 (1948)
Lucerna op. 54 (1948)
Hadrián z Římsů op. 56 (1949)
Jan Roháč op. 60 (1950)
Zlatá srdce op. 68 (1953)
Svatba na Hané op. 78 (1956)
Vojenský tanec (1956)
Hadřík op. 89 (1964)
Houbařův sen (1965)

melodramata:

Bratři op. 8 (1933)
Hradní fanfáry (1947)
Hrabyň op. 45 (1947)

vokální tvorba sborová:

pro dětský sbor:

Lesní studánka (1942)
Hraj, muziko (1943)
Kominiček (1943)
Jako vítěz op. 32 (1943)
Medvídek (1943)
Píseň večerní (1943)
Dětská zdravice (1955)
U nás (1959)
Dobrý den (1959)
Bělkovické lomy (1959)

Skákal pes (1962)

Květy úsměvů (1963)

mužský:

Našim otcům (1932)

Zdravice (1938)

Touha (1942)

Jitro (1947)

ženský:

Domov – cyklus op. 24 (1941)

cyklus pro sólo a ženský sbor a capella *Rožnovské hodiny, Tichá voda do Dunajka padala, Červený Šátečku* (1955)

cyklus *Netukej a neťukej, Komáři se ženili, Dyž sem byla malá* (1958)

smíšený:

Slavný den (1933)

Zdravice hanáckých tiskařů (1951)

Zdravice D dur (1953)

Z Hané – cyklus op. 71 (1954)

Matka a jabloň (1955)

Veselá písnička (1955)

Na Slovensko (1955)

Dožínková op. 75 (1955)

Jubilejní zdravotice (1957)

Junaj koroj (1957)

Ostrava volá (1959)

kantáty světské:

Jedová op. 87 (1960)

Rodný kraj op. 93 (1966)

Kantáta Středovskému (1973)

Kantáta o vlasti op. 121 (1979)

Předjaří op. 138 (1986)

Duchovní skladby

vokální tvorba:

sólový zpěv:

Matka Boží, Panna Maria (1984)

zpěvy pro komorní obsazení:

Chvalte ústa (1940)

Mešní píseň k Blahoslavené Anežce České (1943)

Pange lingua Es dur (1943)

K sňatku (1945)

Modlitba za vlast (1947)

U jeslí Ježíškových op. 49 (1947)

Justitiae Domini, quia benignus est – moteto (1976)

Confitebor tibi, Domine – moteto (1976)

Ad multos annos (1978)

Dětská modlitba (1979)

Vzpomínka (1979)

dětský sbor:

Ježíšku milý (1933)

ženský sbor:

Svatý Václave (1950)

Odevzdání (1958)

Raduj se, nebes Královno op. 85 (1959)

Zdravas Maria (1980)

mužský sbor:

Při sňatku (1933)

Credo, quod Redemptor (1937)

Haec dies (1938)

Terra tremuit (1938)

Lauda anima mea Dominum (1942)

Jubilate Deo universa terra (1942)

Benedicite gentes (1942)

Ave Maria (1942)

Angelus Domini (1943)

Deus Deus meus (1943)

Otčenáš (1945)

smíšený sbor:

Pange lingua (1929)

Blažení Anežce České (1933)

Asperges me (1934)

Regina Coeli (1934)

Již odpočívej v pokoji (1935)

Blaze Tobě (1938)

In omnem terram (1938)

Pange lingua (1942)

Když slzy vinu smyly (1942)

Odevzdání (1942)

Smír (1942)

Do města nebeského (1944)

Populum humilem (1944)

De profundis (1944)

Kyrie (1947)

Chvalte ústa (1949)

Rubín Moravy op. 67 (1953)

V půlnoční hodinu (1955)

Hymnus ke cti sv. Václava (1968)
Veritas Mea – moteto (1976)
Pastýři spěchali (1979)
Hle, přichází Vládce a Pán (1979)
Hle, velekněz (1979)
Petr a Pavel (1980)
Otče náš (1980)
Svatý Václav (1980)
Pán skutečně vstal z mrtvých (1981)
Bůh ze své svatyně (1981)
Svatý Duchu, sestup k nám (1981)
Hymnus díkůvzdání op. 126 (1981)

vokální skladby s doprovodem:

mše:

české:

Česká mše I. (1929)
Česká mše II. op. 10 (1934)
Česká mše vánoční op. 17 (1937)
Maria op. 25 (1940)
Mše ke cti blahoslavené Anežky České (1943)
Česká mše slavnostní – Krnovská op. 43 (1947)
Mysterium naděje a spásy – rytmiická mše op. 96 (1969)
Mše a moll op. 102 (1972)
Česká mše svatopetrská op. 114 (1977)
Mír všem národům op. 123 (1980)
Poselství oběti op. 130 (1983)
Zrození spásy op. 131 (1984)

latinské:

Requiem (1929)

Missa in honorem Scti. Joanis Bosco op. 19 (1938)

Missa „Lux et origo“ op. 21 (1939)

Missa choralis op. 33 (1943)

Missa „Veni Creator Spiritus“ op. 52 (1948)

kantáty duchovní:

Prosba k sv. Josefu (1928)

Kantáta o sv. Václavu op. 2 (1929)

Soudný den op. 61 (1950)

Vládce nebes op. 64 (1951)

Slezský Betlem op. 69 (1953)

Moravská legenda op. 74 (1955)

Vánoční zvony op. 77 (1955)

Betlémské pastorele op. 79 (1957)

Kristus-Král op. 90 (1964)

Víra-naděje-láska op. 115 (1977)

Stráž a oslava op. 117 (1978)

Nejsvětější Srdce op. 132 (1984)

Slavnost Spasitele op. 133 (1985)

Tajemství Pokory op. 136 (1986)

Věčné světlo op. 139 (1987)

sólový zpěv a varhany: Anděl Páně (1926)

Prosba k sv. Josefu (1928)

Květy nejkrásnější (1928)

Ave Maria (1929)

Z křišťálových dlaní (1930)

Kněžno nebes (1931)

Ó máti moje předrahá (1932)

Sacerdotes Domini (1937)

Zdráva buď (1944)

Benedicam Dominum (1944)

Otče náš (1946)
Zklamané touhy - cyklus op. 40 (1946)
Blahopřání snoubencům (1946)
Prosba (1949)
Ave Maria (1968)
Do tvých svatých ran (1982)
Ave Maria (1982)

skladby pro varhany:

Postludium in F Alleluja (1930)
Fantasie pro varhany na téma Sv. Václave, chraň naši vlast op. 12 (1934)
B. M. Virgo de Mercede (1941)
Maestoso (1942)
Allegro vivo (1948)
Meditace op. 55 (1948)
Triptych pro varhany op. 57 (1950)
Slavnostní praeludium (1952)
Pastýřská idylka (1965)
Koncert D dur pro varhany a orchestr op. 94 (1969)
Kontrasty op. 95 (1969)
Spirála – První člověk na Měsíci (1969)
Suita di tre movimenti op. 97 (1970)
Partita F dur op. 98 (1970)
Koncert G dur pro varhany, vokální kvartet, instrumentální soubor, positiv a magnetofon op. 99 (1971)
Jarní pastorale (1971)
Contemplationes op. 100 (1971)
Koncert – fantasie g-moll (1972)
Medailon na téma B-A-C-H pro varhany sólo op. 103 (1972)
Koncert C dur op. 104 (1972)
Invocationes „Veni Creator Spiritus“ op. 106 (1973)

Dva monology op. 109 (1974)
Variace D dur op. 111 (1974)
Preludium C dur (1983)
Postludium G dur (1983)
Andante G dur (1984)
Allegro (1985)
Epilog pro varhany op. 134 (1985)
Hudba zvonů (1985)
Toccata (1986)
Suita chromatica op. 137 (1986)
Rondo pro varhany (1986)
Passacaglia op. 140 (1987)

skladby instruktivní

pro varhany:

Studie G-dur (1939)
Largo (1939)
Studie C-dur (1940)
Studie Es-dur (1941)
Svatý Alexius (1941)
Studie G-dur (1942)
Andante ostinato (1962)
ABC hry na varhany op. 92 (1965-1971)

pro klavír:

Drobnosti pro klavír (1933)
Betlem (1933)
Ubíhající prsty op. 22 (1940)

jiné:

Etuda pro Es-alt saxofon (1939)
Batterie pro bicí nástroje op. 127a (1981)

Stanislav Vrbík – spisovatel a publicista

Vedle svého hlavního zaměstnání dómského varhaníka a následně ředitele kůru, pracoval také jako redaktor, editor, typograf, v neposlední řadě se proslavil jako básník a spisovatel, svými články přispíval do časopisů. Jako básník a spisovatel publikoval pod pseudonymem Jindřich Maria Slavík, své články psal pod jménem A. V. Hron. Spojil v sobě všechny profese nutné ke vzniku knihy.

Časopisy, do kterých psal

Už ve 30. letech působil jako externí kulturní redaktor deníku *Našinec* (1930-1937), dále přispíval do časopisů *Cyril*, *Archa* a dalších.

Do *Cyrila* i do *Československého varhaníka* psal především pojednání týkající se duchovní hudby. Dokladem toho jsou články z roku 1947 (*Varhany v dnešní době*,¹⁸ *Sen-práce-dílo*¹⁹ nebo *Moderní duchovní hudba*²⁰) a 1948 (*Výchova k církevní hudbě*²¹). Téhož roku byl v časopise *Cyril* otištěn článek *Improvisace v chrámové hudbě*.²² Roku 1950 byl v *Československém varhaníku*²³ uveřejněn článek s názvem *Duch církevní hudby*. V tomto třístránkovém pojednání se Vrbík zabývá definicí církevní hudby, dále popisem melodické a harmonické struktury a také stavbou děl duchovní hudby. Na to, že je tato hudba pro Vrbíka výjimečná, ukazují hned první dvě věty textu: „*Vnitřní náplň hudby,*

¹⁸ *Československý varhaník* X, 1947, s. 87-88

¹⁹ *Československý varhaník* X, 1947, s. 106-8

²⁰ *Československý varhaník* X, 1947, s. 132-134

²¹ *Československý varhaník* XI, 1948, s. 52-54

²² *Cyril* LXXIII, s. 106-7

²³ roč. XIII., s. 1-3

určené především k církevním obřadům, pramení z hlubokého náboženského obsahu. Samozřejmě je vzdálená jakékoliv všednosti, a proto také vyvolává neobyčejné dojmy.“ Téhož roku byl ve Varhaníku uveřejněn článek *Dirigent-varhaník-sólista-sbor-orchestr*.²⁴

Svémi posudky, komentáři a beletrií přispíval do olomouckého deníku *Pozor*, dále do *Moravsko-slezského deníku*, *Moravského večerníku*, *Střediska*, *Archy*, *Jitra* a jiných. V revue *Archa* byl odpovědným redaktorem. Působil zde spolu s Františkem Dohnalem (1876-1956), Emanuelem Masákem (1883-1964) a Oldřichem Svozilem (1906-1984) od roku 1939 až do vynuceného úředního zastavení v květnu 1941. Tento časopis byl po válce roku 1945 obnoven, 3 roky nato bylo jeho vydávání opět ukončeno. V *Arše* byla uveřejněna například apotheosa vlasti a jejich svatých patronů (Vojtěch, Jan Nepomuk, Vít, Zikmund, Ludmila, Anežka, Cyril a Metoděj, atd.) *Vánoční zvony*,²⁵ zveřejňovala také Vrbíkovy glosy o knihách české literatury původní i přeložené²⁶ V brněnském časopise *Den* byly uveřejňovány jeho referáty o knihách a kulturních událostech. Roku 1943 se stal také externím redaktorem deníku *Lidové listy*. Psal do nich rubriku nazvanou *Naléhavá kapitola*. Byly to články z roku 1943 s názvy *Umělecká tvorba dneška*, *Komposice mše*, *Jak naslouchat moderní hudbě*, *Duchovní dílo a jeho cena*, *Umění grafické* a z roku 1944 *Radost z knihy*, *Staré dopisy*, atd.

Vrbík redigoval almanachy *Na rozhraní*, *Pozdravení* (sborník k padesátinám P. Františka Večeři-Střížkovského - 1938), *Poselství* (almanach k dvacátému pátému výročí DLU v Olomouci - 1938) spolu s Oldřichem Svozilem, *Velmistr řádu otce Guttenberga*, *Pět medailonků*.

²⁴ *Československý varhaník* XIII. str. 25-6

²⁵ *Archa* XXVIII. str. 8

²⁶ *Archa* XXVII. a XXVIII

Próza

Neobyčejně plodné bylo Vrbíkovo-Slavíkovo decennium 1930-1940. Pod svým krycím jménem vydal 15 knih veršů a próz. Co se týče prozaických děl, u nakladatelství Čeňka Berana vydal dvě tato díla: *Ve stínu katedrály* (Olomouc 1931) k 800. výročí položení základního kamene dómu sv. Václava v Olomouci, *Útočiště* (opět Olomouc 1931). Dále zmiňme *Legendu o neznámém světcí* (Olomouc 1931), *Poutníka touhy* (Olomouc 1932), *Tři hry*, *Gotické sny*, obě z roku 1934, povídky *Akordy života* (první vydání Brno 1935, druhé vydání Olomouc téhož roku), román *Kajčnice* (Přerov 1937) a soubor povídek – filmových obrazů - *Stříbrný most* (Olomouc 1939).

V rukopise zůstala povídka *Setkání* (1945-1946) a román *Kouzelné království* (1937-1942).

Stanislav Vrbík redigoval 5 sborníků a řadu dalších knih. Typograficky upravil několik publikací nakladatelství Čeňka Berana v Olomouci, na místě redaktora zde působil mezi lety 1931 až 1942. Roku 1936 se stal titulárním prokuristou tiskárny Společenských podniků v Přerově (zastával zde i funkci akviziční a práci korektora). Spolupracoval také s Družinou literárních a uměleckých Společenských podniků v Olomouci, od září 1943 byl ustanoven hospodářským správcem a účetním tohoto nakladatelství. Dále byl činným členem těchto uměleckých korporací: Moravské kolo spisovatelů, Sdružení pro soudobou hudbu v Praze, Vědecká společnost sv. Cyrila a Metoděje.

Vlastivědné práce publikované v deníku *Pozor* 1937 byly psány pod pseudonymem

A. V. Hron (např. *Staré pověsti moravské*).

Ve svých prózách dospěl od povídek a románů, na nichž spíše zkoušel své literární možnosti, až k filmově snovým povídkám a obrazům – viz výše. Tady se nevyhnul ani reakci na vzrušující poměry sociální a politické z konce první republiky.

Poezie

Z pera Vrbíka citovala opět např. *Archa*. Za všechny uvedme vydání z roku 1939²⁷ a báseň *V teskném vzpomínání* (pod pseudonymem J. M. Slavík):

Stříbrné hvězdy se houpají

v korunách jabloní,

májovým květem zazvoní;

na strunách pavučin potají

vzpomínky veslují –

Bolest se vkrádá do slují

chorého nitra, v němž lítostí

nad marnou nadějí

proměny touhou zachvějí.

Půlnoční hvězda však vyhostí

podzimní úpění,

úzkost mou v jásot promění.

²⁷ roč. XXVII

Spisovatelka Helena Lisická (1930-2009) roku 1973 shrnula poetickou a prozaickou práci Vrbíka a jeho tvorbu charakterizovala takto: „*Ve svých verších a lyrických prózách se J. M. Slavík projevuje jako básník meditativní, probíjející se od pozemskosti k výškám absolutna. I ty nejvšednější věci posvěcuje světlem myšlenky, jejichž krásu vyzpívává duchovně prozářeným básnickým slovem.*“ Napsal sbírku milostných básní *Pohádka* (Olomouc 1930), krátce nato *Zrození Lásky* (Nový Jičín 1930), *Touhy duší* (Olomouc 1931) a jiné. Vrcholu básnické tvorby dosáhl ve sbírce *Nad propastí*, vydané v Olomouci 1937 (z 19 básní byly ještě před jejím vydáním 4 zhudebněny pro pěvecká sóla a sbory). Dále vyšly tiskem cykly básní *Melodie soumraku* (Prostějov 1938) a *Hlasy z temnot* (Přerov 1940).

V rukopise zůstala báseň *Písně hvězdných nocí* (1943-1945).

Vlastním nákladem vydal O. F. Bablerův²⁸ překlad *Havrana* Edgara Allana Poea a literárně historické práce jiných autorů. Roku 1931 se zasloužil o vydání *Českých překladů Havrana* Timothea Vodičky.²⁹

„*Zpěvnost, melodičnost a prostota jsou pevným znakem jeho veršů, jež nikdy netoužily vyniknout průbojným formalismem.*“³⁰

V posledních letech života se spisovatelské, vydavatelské a publikační činnosti přestal zabývat, začal se zajímat o pedagogickou práci, předával své zkušenosti mladým lidem a plně se věnoval kompozici.

²⁸ Otto František Babler (1901-1984)

²⁹ Timotheus Vodička (1910-1967)

³⁰ opět citace Heleny Lisické

Stanislav Vrbík – pedagog

Stanislav Vrbík vyučoval především hru na varhany, součástí toho byla také varhanní improvizace. Co se týče výuky na varhany, byl velice činný. Hru na královský nástroj vyučoval jak soukromě, tak i při celé řadě institucí v Olomouci, Přerově, atd., převážně však při Parku kultury a oddechu v Olomouci. Kromě své dcery Heleny vychoval na 50 žáků. Dále učil hru na klavír, hlavně v LŠU v Přerově. Kromě dvou zmíněných nástrojů školil Vrbík své žáky i v základech intonace. Vycházel z vlastních zkušeností a intonační metodiku rozpracoval v podobě didaktické příručky. Využíval nejznámějších českých písniček, jejichž pomocí se dá dobře naučit prvních pět tónů durové stupnice či tónický kvintakord. V prvním případě se jednalo o píseň Kočka leze dírou, v druhé o Ovčáci, čtveráci.

Již ve třicátých letech se stal Vrbík na krátkou dobu učitelem varhanní hry a frekventantem kurzu hudební školy Žerotína v Olomouci (1930-1931).

Přestože až do 60. let působil Vrbík zejména jako dómský varhaník, z dopisů, zaslaných Vrbíkovi z Bruntálu a Senice nad Myjavou je patrné, že v této době také usiloval opět o místo pedagogické. Z důvodu nedostatku volných pracovních míst byl ale odmítán.³¹

Řadu let také pracoval v LŠU v Olomouci, kde pořádal tradiční žákovské koncerty.

Od roku 1965 učil hru na varhany v Parku kultury a oddechu. Zde byl jeho prvním absolventem Zbyněk Štěpánek (viz dále), který ukončil své pětileté školení koncertem v olomoucké katedrále v červnu 1970. Od roku 1971 učil

³¹ negativně se vyjádřil jak první z nich z 30. 5. 1961, tak druhý z 8. 7. téhož roku (Oba tyto dopisy uloženy jako spolu s pozůstalostí Vrbíka v zemském archivu v Opavě, pobočka Olomouc

varhany v Kulturním a společenském středisku a Městském domě osvěty v Olomouci.

Další pracovní poměr uzavřel 2. listopadu 1970, kdy se stal externím učitelem na Lidové škole umění ve Vyškově. Tato spolupráce trvala 2 roky, odešel na vlastní žádost a poměr byl k 31. 1. 1972 rozvázán.

Paralelně v 70. i v 80. letech zastával práci korepetitora baletního oddělení na Lidové škole umění v Přerově. O vytíženosti Vrbíka se dozvídáme z plánů práce LŠU ze školního roku 1975/76, kdy jako korepetitor odpracoval 15 vyučovacích hodin týdně. Co se týče učitelství, působil na tomto místě nejdéle. První smlouva hovoří o navázání poměru 1. listopadem 1971 a poslední dochovaná byla podepsaná do 30. června 1981.³² Za tu dobu napsal spoustu baletů pro žáky školy.

Další institucí, na níž Stanislav Vrbík pracoval, byla Lidová škola umění v Lipníku nad Bečvou. Na místě učitele a později také korepetitora setrval nejkratší dobu, konkrétně od 1. září 1981 do 30. června 1982.

Od 17. února 1986 platila dohoda o pracovní činnosti s VŠTJ (dnešní Sportovní klub) Univerzity Palackého v Olomouci, kde jeho náplň práce obsahovala: *„Klavírní doprovod moderních gymnastek při trénincích i při závodech, vlastní improvizace, popř. nahrávky na magnetonové pásky, asi do 60 hod. měsíčně.“*³³

Aprobaci k výuce hry varhany získal absolvováním šestiměsíčního varhanického kurzu, který ve školním roce 1930/31 zorganizoval ředitel Hudební školy Žerotína Gustav Pivoňka.

³² o přesném ukončení pedagogické činnosti na LŠU v Přerově nevíme

³³ citace ze smlouvy mezi Vrbíkem a VŠTJ Univerzity Olomouc

Zbyněk Štěpánek vzpomíná na svého učitele takto: „*Pan Stanislav Vrbík nevyňikal jako učitel přísností, ale hlavně dovedl rozlišovat mezi slabším talentem a pohodlností nebo nesvědomitostí žáků a podle toho uplatňoval i přísnější měřítko na varhanní hru.*“³⁴

„*Při výuce postupoval systematicky, ale s ohledem na individuální možnosti žáků, u talentovaných jedinců neváhal s rychlejším postupem k obtížným skladbám. Za rozhodující považoval motivaci žáků, i začínajícím žákům umožňoval veřejně vystupovat a poznávat různé nástroje. Před dokonale zvládnutou technikou upřednostňoval porozumění skladbě, a proto od počátku pracoval s žákem na registraci skladby, výrazu. Učební hodiny využíval na více než 100 %, místo 45 minut u něj vyučovací hodina trvala 60 minut – na úkor přestávek, po celou hodinu žák opakovaně hrál části nebo celé skladby, které měl připravené a učitel opravoval – zastavoval, komentoval, zkoušel různé registrační kombinace, artikulaci. Veškerá výuka se konala u velkých varhan v olomoucké katedrále ve večerních hodinách.*“³⁵

Pro účely výuky pořídil didaktickou příručku *ABC pro varhany* op. 92 (1965), v níž předal prostřednictvím vlastní praxe návod pro začátečníky, jak na tento nástroj hrát. *ABC pro varhany* začíná nejprve krátkým popisem toho, co se žák při studiu *ABC* naučí. Autor píše, jak dodržovat správnou techniku hry nohama na pedálové klávesnici a jak správně sedět při hře na nástroj. Dále spis obsahuje Vrbíkovy vlastní etudy označené *ABC č. 1-ABC č. 10*. Účinnost těchto etud při technickém rozvoji žáka se znásobí jejich transpozicí do různých tónin. Tento postup je velmi efektivní, je to novum, které v běžných varhanních školách nenacházíme. Klade značné nároky na hudebnost i teoretické znalosti žáka, ale zdá se, že je to vhodná cesta k jeho rychlejšímu rozvoji. Po těchto deseti jednodušších skladbičkách, ve kterých se žák vlastně jen seznamuje s varhanními

³⁴ písemné vyjádření Zbyňka Štěpánka ze dne 3. 4. 2009

³⁵ totéž

značkami a správným prstokladem, přechází ABC k složitějším skladbám, kdy je už pozornost zaměřena na dodržování dynamiky, použití pedálů a rozvíjení techniky prstů. Konkrétně jsou to *Partita F-dur*, *Legenda „Svatý Václav“*, *Pastýřská idylka* a *Jarní pastorale*. Jiné varhanní školy používané k výuce v této době, tedy *Školal hry na varhany* Františka Shuherského nebo *Škola na varhany* dvojice Jiránek-Bachtík, podobné instruktážní skladby neobsahovaly. „Výhodou této školy je srozumitelnost, rychlý postup pro laika, samouka s eventuální konzultací u učitele varhan LŠU.“³⁶

Až téměř do své smrti se Vrbík snažil o vydání varhanní školy. Bohužel, rychlokurz *ABC pro varhany* zůstal jen v rukopise. Stejně tak *Návod k varhanní improvizaci* (1983), což je jakýmsi pokračováním prvního dílu. Je také velice vítanou pomůckou pro obohacení invence, techniky i nápaditosti varhaníků.

Žáci Vrbíka

Asi nejnámějším žákem Vrbíka je již zmíněný Zbyněk Štěpánek.³⁷ Již za dob studií a v několika dalších letech se stal varhaníkem v kapucínském kostele v Olomouci. V posledních asi 26 letech působí jako jeden z varhaníků u olomouckého dómu sv. Václava a od roku 1981 také jedním z varhaníků účinkujících u svateb a dalších obřadů na olomoucké radnici. Na absolventském koncertě hrál mj. Vrbíkův *Koncert pro varhany D dur* op. 94 (1969). Nastudoval velkou část tvorby učitele a v roce 1969 uskutečnil koncert pouze z Vrbíkových skladeb.

Žákem, který nejlépe ovládal varhanní hru již za svých studentských let, byl František Kolavík, donedávna vyučující na brněnské konzervatoři,

³⁶ citace z dopisu Vítězslava Hartmanna (vedoucí odboru kultury ONV v Olomouci) Krajskému kulturnímu středisku Ostrava ze 7. 4. 1986. (dopis uložen opět v archivu)

³⁷ dnes RNDr. Zbyněk Štěpánek (nar. 1951)

s mimořádným nadáním pro varhanní improvizaci (mimo jiné získal 2. cenu na mezinárodní soutěži v Harlemu).

Dalšími absolventy kursů PKO pod vedením Vrbíka byli Bořivoj Ptáček (nar. 1950, u svého učitele studoval od roku 1965) a František Jemenka (nar. 1951), kteří měli absolventský koncert v roce 1971 v katedrále sv. Václava v Olomouci. Tehdy měl premiéru Vrbíkův 2. *Koncert pro varhany G dur op. 99* (1971).

Dále stojí za zmínku Martin Látal, který se svým pedagogem strávil poslední 4 roky učitelova života. Ke svému učiteli se hlásil i v dalších letech. Vytvořil práci o skladatelském díle St. Vrbíka a uspořádal dva vzpomínkové koncerty (2002, 2007) z děl svého učitele, na kterém účinkovali jeho bývalí žáci. Oba se věnovali společnému koníčku, a to nahrávání živé hudby, díky Látalovi si na internetu můžeme poslechnout např. nahrávku Vrbíkovy vlastní improvizace na téma *Ave Maria* z roku 1986.

Z dalších žáků bych vyzdvihl Karla Lukáše z Radslavic, který získal diplom o ukončení studia r. 1983. Klavír Vrbík často vyučoval také ve svém bytě, ať už se jednalo o studenty z olomoucké LŠU, tak své soukromé žáky. Z těch, kteří nedosáhli takových úspěchů jako Štěpánek, Kolavík ad., uvádím Pavla Brtníka, narozeného roku 1957, Petra Koláře (nar. 1958) a Magdu Novákovou (nar. 1959).

U Vrbíka absolvoval také František Kubinec. Ten studoval u Vrbíka hru varhany od roku 1980 a absolventský koncert na dómě měl roku 1984.

Pro doplnění uvedme Pavla Brtníka (nar. 1957), Petra Koláře (nar. 1958) či Magdu Novákovou (nař. 1959).

Co se týče skladeb, které hráli jeho žáci na koncertech, byly to především varhanní skladby *Legenda Alexius* (1941) či *Studie II. Es dur* (1941), z klavírní tvorby např. *Romance* (1948), *Píseň beze slov* (1957), *Předjaří* (1958), *Chlapci*

z hor op. 91 (1965) apod. Od jiných autorů zněla na koncertech díla jako např. Bachovo *Preludium G dur* a *Chorál In dulci jubilo*, Schumannův *Děda Mráz*, F. X. Brixiho *Dvě fughetty D dur*, J. Kř. Kuchařova *Fuga a moll*, Dvořákovo *Zpívejte Hospodine, Jaro v zahradě*, č. 2, Bohuslava Martinů, atd.

O pohledu Vrbíka na srovnání teorie vs. praxe hovoří Látalová takto: „Vrbík považuje za nemožné, abychom se teoreticky naučili, jak máme při hře stupnic podkládat prsty, aniž bychom si to prakticky vyzkoušeli. Rovněž je bezcenné cvičit a zdokonalovat provedení přednesových skladeb, pokud by tyto skladby neměly nikdy zaznít na veřejnosti.“³⁸ Proto pořádal Vrbík se svými žáky často koncerty. Například roku 1962 proběhl koncert žáků St. Vrbíka Duha krásných melodií, téhož roku varhanní koncert v Hostýně a o rok později koncerty v domově důchodců v Chvalkovicích. Organizoval také tradiční žákovské koncerty v Lidové škole umění pořádané hudebním odborem a Sdružením rodičů a přátel školy při LŠU v Olomouci. Dlouhá léta jeho žáci vystupovali v katedrále. Všichni aspoň trochu snaživí žáci měli možnost několikrát ročně hrát na veřejných koncertech, které učitel v olomoucké katedrále pořádal pod názvem „Varhanní nokturna“. Podle schopností žáků se hrály skladby snazší i náročné. Koncerty Vrbíkových žáků se konaly i v dalších olomouckých kostelích i jiných městech (Přerov, Šumperk, Holešov, Pavlovice u Přerova, atd.).

Stanislav Vrbík byl jako učitel přísný a cílevědomý, vždy mu šlo ale o to, aby u žáka co nejvíce prohloubil jeho talent. K jeho pedagogické činnosti se budeme moci ohlédnout vždy při nahlédnutí do *ABC hry na varhany*, *Návodu k varhanní improvizaci* nebo při rozhovoru s jeho žáky.

³⁸ citace z diplomové práce *Stanislav Vrbík - skladatel a pedagog* autorky Jarmily Látalové-Schiedung, absolventky katedry hudební vědy a výchovy Univerzity Palackého v Olomouci z roku 1990

Stanislav Vrbík – varhaník a improvizátor

V šesti letech začal hrát Vrbík na klavír, v sedmi na housle. Po zbytek života mu učarovaly nejvíce varhany.

Stanislav Vrbík – varhaník

Stanislav Vrbík získal základy varhanní techniky již v brzkém mládí, učitelem mu byl Stanislav Polák z Nového Rousínova, soukromě se pak učil u dómského varhaníka Antonína Petzolda. V této době značně zesílil Vrbíkův zájem o hru na varhany. Veřejně se poprvé představil při bohoslužbách v kapli svatého Jana Sarkandra v roce 1924.

Stanislav Vrbík se rychle zdokonaloval praxí v různých olomouckých chrámech a na podzim roku 1924 byl jmenován varhaníkem posádkového kostela Panny Marie Sněžné. Ještě jako student působil v letech 1924 až 1928 jako varhaník a také ředitel kůru tohoto kostela.

Jako varhaník nejezdil koncertovat po světě, ani do jiných měst naší republiky, jako např. jeho současník Antonín Schindler (ten absolvoval turné po Evropě), Vrbík hrál vždy na varhany buďto v Olomouci, anebo v jejím blízkém okolí.

Jako koncertní varhaník vystoupil poprvé 20. listopadu 1927, kdy provedl např. Bachovu *Toccatu a fugu d-moll* a další. Byl také výpomocným varhaníkem v jiných olomouckých chrámech, působil například u Svatého Michala, v kapli svatého Jana Sarkandra, u svatého Mořice a u sv. Václava. Na dómě nastoupil na pozici varhaníka roku 1928. Zde působil nepřetržitě až do své smrti roku 1987. Doprovázel běžné denní mše i různé mimořádné obřady.

Stanislav Vrbík – improvizátor

Na varhany Vrbík velice rád improvizoval. O oblíbenosti Vrbíkových improvizací svědčí záznam z dómské kroniky z 14. července 1983, kdy pro poslech jeho díla *Cesta k Absolutnu* s částmi *Per aspera ad astra*, *Intermezzo* a *Mystický vzlet* přišla do katedrály početná návštěva posluchačů.

Roku 1948 byl v časopise Cyril otištěn článek Vrbíka *Improvisace v chrámové hudbě*.³⁹ Článek začíná objasněním, že i v duchovní hudbě je dán prostor k improvizaci. Aby Vrbík všechny ujistil, že je tomu tak, vše hned vysvětluje první větou článku: „*Nezasvěcenému působilo by toto označení (improvisace – pozn. autora) rozpaky nebo by vedlo k mylným závěrům, poněvadž duchovní hudba má svůj vznešený cíl, je vymezena nejen v obsahové náplni, nýbrž i sleduje motivickým obsahem cesty k dosažení Absolutna, a je podrobena přísným zákonům tvořivosti – není tedy ničím provisorním, prozatímním, dočasným nebo nepřipraveným, bezplánovitým.*“

Tomu, jak má improvizace na varhany vypadat, se věnuje v dalších odstavcích. „*Varhanní improvisace musí těžit z motivického materiálu, který přináší melodie chorálu nebo zpěv lidový. Jedině takto je hudba při posvátných obřadech jednolitá, výstižná a povznášející duše věřících za nejvyšším ideálem.*“

Improvizovanou skladbu dělí Vrbík na 3 části: Úvodní preludium, mezihry a postludium.

1. Úvodní preludium slouží k tomu, aby došel kněz k oltáři: „*Formu tohoto preludia určuje nejen třída svátku (solemnis, ferialis), nýbrž i vzdálenost oltáře od sakristie (katedrální chrámy svou rozlehlostí žádají širě rozvinutých předeher i postludí...*“ Po skončení preludia začíná vlastní obřad.

³⁹ Cyril LXXIII, 1948, s. 106-7

2. Mezihry slouží vždy jako jakýsi spojovací díl, nejinak je tomu zde. „*Charakter spojovací hudby nutno přizpůsobit významu a myšlenkové náplni obřadů.*“ Opět nás připravuje na příchod liturgického zpěvu.
3. Postludium je jakousi codou, která je buďto souhrnem tematického materiálu obřadu, či vyrovnaným závěrem hudební skladby. „*Nemusí býti dynamickým vyvrcholením, jak se stává zvykem v našich chrámech, nutí však být pendantem k preludiu.*“

Improvizovat na varhany při bohoslužbách mohou tedy jen odborně vzdělaní jedinci.

Vrbík na konci života hodně spolupracoval se svým žákem Martinem Látalem. Látal také nahrál Vrbíka, když roku 1986 hrál na hlavní varhany na dómě a pod názvem „*Poslední varhanní improvizace na téma Ave Maria*“, tuto nahrávku zavěsil na internet jako přílohu k diplomové práci své sestry Jarmily Látalové-Schiedung.⁴⁰

O tom, jak správně improvizovat na varhany se zmiňuje Vrbík nejen v článku z časopisu Cyril, ale převážně ve svém pojednání *Návod k varhanní improvizaci* z roku 1983. Přikládá zde také praktické příklady.

⁴⁰ http://www.psmorfeus.com/mp3files/stvrbik/improAveMar_NR.mp3

Stanislav Vrbík a dómská činnost

Pro přiblížení osoby Stanislava Vrbíka je důležité začlenit jej do souvislostí, ukázat, z jakých vzorů vycházel, na koho navazoval, od koho se učil, přejímal své zkušenosti, s kým si ve své práci konkuroval, anebo kdo jej ovlivňoval v každodenním životě. Proto se v této kapitole pokusím krátce nastínit historický vývoj funkce „*ředitel kůru*“ a to už od druhé poloviny 19. století.

Hudba v olomoucké katedrále má mnohasetletou historii. K Vrbíkovým předchůdcům náleží Pavel Křížkovský (*9. 1. 1820, Holasovice ve Slezsku, +8. 5. 1885, Brno), český skladatel a sbormistr, který ve své funkci na dómě působil v letech 1874 až 1883. Jeho nástupcem byl Josef Nešvera (*24. 10. 1842, Praskolesy, +12. 4. 1914, Olomouc), rovněž český skladatel a také pedagog, ředitelem kůru byl od roku 1884 do roku 1914. Nešverovy skladby pak Vrbík často hrával. Po něm nastoupil Antonín Petzold (*13. 8. 1858, Praha, +7. 5. 1931, Olomouc), český varhaník, dirigent, sbormistr, učitel a skladatel, na dómě zastával své místo mezi léty 1914 až 1931. Byl to také ředitel Hudební školy Žerotín v Olomouci a to v letech 1888 až 1911. Gustav Pivoňka (*24. 8. 1895, Paskov u Moravské Ostravy, +3. 10. 1977, Olomouc), bezprostřední Vrbíkův předchůdce, pianista, pěvec, dirigent, skladatel, pedagog a opět ředitel Žerotínské hudební školy, vedl kůr od roku 1931. Roku 1975 odešel do důchodu a jeho místo převzal Vrbík. Ten byl do své funkce jmenován k 1. lednu 1976 metropolitní kapitulou sv. Václava v Olomouci.⁴¹

Jak už bylo zmíněno v životopise, jako varhaník na dómě nastoupil Vrbík 15. června 1928 po čtyřletém působení v kostele Panny Marie Sněžné.

Během týdne byly samozřejmě nejčastěji na repertoáru mše. Vrbík pořádal také varhanní nokturna. Podle dostupných informací víme, že se konala mezi léty

⁴¹ jmenování podepsal Otakar Trtilek, tehdejší děkan metropolitní kapituly

1978 až 1985. Byla prováděna v neděli a to převážně vždy v 17 hodin. Především v těch 80. letech byla velmi úspěšná. Dalo by se říci, že byla jakýmsi „příbuzným“ Sobotních podvečerů u varhan u Panny Marie Sněžné.⁴² Už od roku 1980 se nokturen účastnil jako hráč na varhany například Zbyněk Štěpánek (o něm více v kapitole Stanislav Vrbík – pedagog), pak také František Kubinec. Dále uveďme Zbyňka Štěpánka či Jana Kupku. Vedle běžných nokturen konaných přes rok se pořádala také např. Vánoční nokturna.

V rámci nokturn uváděl Vrbík především díla českých autorů. Pro představu repertoáru, který Vrbík v rámci nokturn uváděl, uveďme seznam skladeb na Vánočním nokturnu z 26. prosince 1982:

1. J. Vlk: *Narodil se Kristus Pán*
2. Jar. Jeremiáš: *Vánoční zpěv pastýřů*
3. J. J. Ryba: *Z růže vzkvetla lilie*
4. W. A. Mozart: *Uspávání Ježíška*
5. J. J. Ryba: *Slaviček*
6. Kalabis – Martinů: *Z nebe do Betlema*
7. Břet. Bakala: *Vánoční ukolébavka*
8. V. V. Hausmann: *V čarovné noci*
9. Max Reger: *Ukolébavka*
10. Jar. Křička: *Poslechněte mne málo*
11. Ant. Hradil: *Můj Ježíšku*
12. V. Říhovský: *Sličné pacholátko*

⁴² Sobotní podvečery u varhan začínaly převážně v 18 hodin

13. V. Říhovský: *Noc tajemná*

Obohacím bylo třeba nokturmo jen se skladbami J. S. Bacha, roku 1985 byla při třístém výročí narození Bacha a Händela na programu díla této dvojice.

V roce 1983 nebyla na krátkou dobu nokturna na dómě prováděna. O jejich obnovení nás informuje deník *Lidová demokracie* ze 14. září 1983: „*Po krátké přestávce a skončení Mezinárodního varhanního festivalu v Olomouci, byla od 11. září opět zahájena populární varhanní nokturna, připravovaná v dómě hudebním skladatelem a varhaníkem Stanislavem Vrbíkem. Budou obohacena také o sólový i sborový zpěv a hru na sólové nástroje. Setkáme se opět se skladbami klasiků i soudobých autorů a k jejich interpretaci dostanou příležitost i mladí talentovaní hudebníci. Nokturna se stávají trvalou součástí struktury olomouckého hudebního života.*“

Na programu sboru katedrály byly za Vrbíka (jako už i dříve) kromě útvarů gregoriánského chorálu skladby jak renesanční (Claudio Monteverdi), barokní (Johann Sebastian Bach), tak i klasické (Wolfgang Amadeus Mozart) a romantické (Antonín Dvořák, Bedřich Smetana), hrála se také díla jeho předchůdců na dómě, především Josefa Nešvery a Antonína Petzolda, uváděl také Pivoňku a samozřejmě zněly jeho práce vlastní (např. *Českou mši svatopetrskou*, kantátu *Mír všem národům*, atd.), ať už ve své interpretaci, tak jeho současníků a žáků.

Pro poslech Vrbíkovy hudby dojížděli zájemci až z Ruska, jak dokládá program Varhanního koncertu z 28. září 1986 ke stému výročí hlavních dómských varhan, který byl nadepsán azbukou. Na dómě byla oslavována veškerá jubilea Vrbíka, o čemž svědčí pro tyto příležitosti pořádané koncerty. Např.:

„K osmdesátému životnímu výročí hudebního skladatele Stanislava Vrbíka“⁴³ byly provedeny 2 koncerty, jeden v 10 a druhý v 17 hodin. Na varhany hrál na prvním z nich Vojtěch Bližňák, na druhém Zbyněk Štěpánek.

Například z kroniky, kterou po celou dobu funkce ředitel kůru (1975-1987) Vrbík sepisoval, se dozvídáme o zájezdech Vrbíka i se sborem do okolních částí Olomouce. Často vyjížděli do Kyselovic a tamější sbor také zpíval v katedrále. Dále záznam kroniky z 27. listopadu 1977 nám říká, že se ve farním kostele svatých andělů strážných konala repríza kantáty *Víra-naděje-láska* (ve stejném složení jako při premiéře 20. listopadu 1977 v Olomouci). K prezentování této kantáty vyjely oba sbory (jak dómský tak Kyselovický) do Koryčan a to například 15. června 1980.

Dalšími hráči na dómské varhany byli např. František Kolavík nebo Martin Látal (o obou taktéž více v kapitole Stanislav Vrbík – pedagog). Látal se jich účastnil od roku 1983.

Po Pivoňkovi převzal také práci na dómské kronice, kterou sepisoval a tvořil velice pečlivě⁴⁴ od roku 1975. Má 148 stran a je jím psána až do 26. července 1987. Kromě práce na kronice převzal Vrbík po svém předchůdci také činnost archiváře.

Za ředitelování Stanislava Vrbíka se konala oprava dómských presbyterních varhan. Ty podlely celkové rekonstrukci. Generální oprava firmou Rieger-Kloss začala 12. ledna 1981. Během přestavby se hrálo na přenosných varhanách (portativ) cca 150 let starých. „Podle historických záznamů hrával na

⁴³ citace z programu koncertu z 14. června 1987

⁴⁴ to dokazují výstřižky novinových a časopiseckých článků, fotografie, pořízené ze zájezdů, nebo focené před dómem, záznamy o koncertech jak na katedrále, tak při výjezdech do okolních měst, atd.

*tento nástroj skladatel a kněz Pavel Křížkovský*⁴⁵. Běžně se na ně hrálo především mimo katedrálu. Rekonstrukce byla dokončena 2. července 1981, úřední kolaudace proběhla 4 dny nato a dodatečné drobné úpravy 3. srpna téhož roku pod dohledem kolaudátora prof. Schindlera.

Na dómě se konaly také koncerty, které kladly důraz na improvizaci. Kromě Vrbíka (o improvizaci Vrbíka v kapitole Stanislav Vrbík – varhaník, improvizátor) zde prezentovali svůj improvizací talent např. František Kolavík (1894 – 1987), nebo mnohokrát zmíněný Jan Kupka.

Ke konci života podnikal Vrbík společné koncerty s rovněž vynikajícím skladatelem Václavem Kolářem (1919 – 1971).

*„Ještě v roce 1986 zrušila Metropolitní kapitula u sv. Václava formálně činnost Dómského pěveckého sboru...“*⁴⁶ Již v 70. letech však paralelně s tímto sborem fungovala schóla, složená především ze studentů.⁴⁷ Toho roku 1986 schóla převzala povinnosti při mších a dalších slavnostech na dómě. Ve funkci regenschoriho a také ředitele kůru je nyní Jan Kupka. Hlavními varhaníky jsou dnes Zbyněk Štěpánek a Mgr. Marie Maňáková, oba mající hru na varhany na dómě jako vedlejší zaměstnání.

⁴⁵ citace z programu Varhanního nokturna u sv. Václava ze dne 10. července 1983

⁴⁶ citace z písemného vyjádření Mgr. Ing. Jana Kupky ze dne 16. 3. 2010

⁴⁷ Schólu vedl nejdříve Mgr. Josef Olejník (1914-2009), dále jedna ze členek schóly a mezi léty 1978 až 1982 dómský vikář Pavel Kupka (1954-1991). Na dva roky převzala vedení opět členka sboru a od roku 1984 dodnes je ve funkci sbormistra bratr Pavla Kupky Jan

Stanislav Vrbík a divadlo

I když se Stanislav Vrbík zabýval hlavně skládání hudby, koncertoval a věnoval se pedagogické činnosti, uplatňoval i jiné umělecké zájmy. V letech 1942–1961 působil v olomouckém Státním divadle Oldřicha Stibora (dnešní Moravské divadlo Olomouc) jako korepetitor operního souboru a taky baletu, dirigent činoherního orchestru, od roku 1957 též jako inspicient opery. V této funkci setrval 18 let. V neposlední řadě pro divadlo komponoval. Byl nejen dobrým korepetitorem a inspicientem, ale také umělcem širokých zkušeností kompozičních. Získané zkušenosti v oboru divadelnictví využíval zpětně ve své pedagogické praxi.

Navázal spolupráci s pokrokovým režisérem, Oldřichem Stiborem. Setkávali se spolu jak pracovně, tak i mimo divadlo. V letech 1932–1955 složil Stanislav Vrbík scénickou hudbu k 13 činoherním inscenacím. Dvě z nich i sám dirigoval (*Mír, Slovanské nebe*).

Seznam scénických děl, na kterých se Vrbík podílel⁴⁸:

1. Hugo von Hofmannsthal: *Každý* (režie Oldřich Stibor). Premiéra 26. 8. 1932
2. Karel Daněk: *Mír* (režie Rudolf Kulhánek). Premiéra 5. 1. 1946
3. Sofokles: *Král Oidipus* (režie Rudolf Kulhánek). Premiéra 13. 4. 1946
4. Gabriela Preissová: *Gazdina roba* (režie Rudolf Kulhánek). Premiéra 27. 6. 1946
5. Naděžda Sacová, S. Rozanová⁴⁹: *Černoušek a opička* (režie Rudolf Kulhánek). Premiéra 23. 11. 1946
6. Autoři – děti: *Dvě Maričky* (režie Rudolf Kulhánek). Premiéra 29. 9. 1946.

⁴⁸ seznam vytvořila Věra Šmídová, archivářka Moravského divadla v Olomouci

⁴⁹ křestní jméno se nepodařilo zjistit

7. Beneš Metod Kulda: *Janíček s voničkou* (režie Josef Bek). Premiéra 8. 2. 1948
8. Josef Toman: *Slovanské nebe* (režie František Paul). Premiéra 24. 4. 1948
9. Alois Jirásek: *Lucerna* (režie Rudolf Kulhánek). Premiéra 1. 1. 1949
10. Václav Kliment Klicpera: *Hadrián z Římsů* (režie Rudolf Kulhánek). Premiéra 26. 10. 1949
11. Alois Jirásek: *Jan Roháč* (režie Rudolf Kulhánek). Premiéra 27. 5. 1950
12. Friedrich Schiller: *Don Carlos* (režie Karel Jernek). Premiéra 27. 2. 1954
13. Alois Jirásek: *Lucerna* (režie Rudolf Kulhánek j.h.). Premiéra 8. 5. 1955

V olomouckém divadle se také uskutečnila představení tří Vrbíkových celovečerních baletů, *Čarovné housle* (1948), *Oldřich a Božena* (1952) a *Morava tančí a zpívá* (1951 – z něj provedeny jen úseky).

Stanislav Vrbík dále spolupracoval s ochotnickým divadelním souborem Československého Orla ve Štěpánově u Olomouce, s ochotnickým divadelním souborem v Senici na Hané, ve Velkém Týnci u Olomouce a také se Sokolem v Olomouci-Chválkovicích, kde se konala první provedení operet *Polibek štěstí* (1932) a *Když srdce zahoří* (1935). Pracoval také s ochotnickým souborem Cyrilské jednoty Olomouc, kde provedl jevištní mysterium *Mariánský sloup*.

Kompoziční styl Stanislava Vrbíka

Stanislav Vrbík se nejsoustavněji zabýval kompozicí sakrálních skladeb. Vedle této tvorby se zaměřoval i na hudbu pro divadlo (dramatickou, scénickou), pěstoval také hudbu populární a písňovou. Jeho světské skladby měly často estrádní charakter. Je také autorem četných orchestrálních děl. Rád psal pro velká tělesa, často pro symfonický orchestr. Nebál se použít také orchestru jazzového, jehož barevnost a výraznost skvěle využíval.

Jeho světská díla bychom mohli z hlediska vnější inspirace a námětů rozřadit do několika skupin:

- Názvy obsahující přírodní motivy (např. *Kruhy na vodě*, *Kos*, *Kouzlo plamene*, *Jarní vánek*, *Vlnky na potoce*)
- Reakce na dobovou politiku (např. *Pochod rudých námořníků*, *Boj o vítězství*)
- Oblastní tematika (např. *Hrabyně*, *Dumky z Dukly*, *Bouře v Tatrách*, *Aj*, *Olomouc je pěkné městečko*, *Valašský motiv*, *Haná*, *Ostravo má drahá*)
- Názvy podle roční doby (např. *Dožínková*, *Předjaří*, *Jarní*, *Předjaří*)
- Jiné

Jeho písně vždy upoutaly dobře cítěnou vokální linkou i snahou po originalitě. Při studování skladeb Vrbíka pozorujeme vždy skladatelovu živou hudebnost a bohatost melodických invencí. Měl obrovskou hudební představivost. Vrbíkovy skladby jsou periodické, části vět se velice často opakují, jsou lehce zapamatovatelné a zpěvné. Často pro zvýraznění melodie používal staccata.

Stanislav Vrbík skládal zásadně hudbu tonální, předepisoval tóniny jen do několika posuvek, často svá díla zasadil do tóniny C dur.

Kompoziční styl duchovních skladeb trefně vystihuje citát z časopisu *Československý deník*, jehož autor charakterizuje mariánskou píseň *Květy nejkrásnější* a dvojzpěv *Při sňatku*: „*Oba skladebné projevy vyznačují se jak po stránce ušlechtilé harmonicky, tak i přiléhavé melodické linie případným výrazem, neobyčejně vhodným pro chrámové prostředí a budou jistě pro svoji zpěvnost a technickou průzračnost s oblibou vyhledávány.*“⁵⁰

Svěží a spontánní hudebnost skladatele se projevuje také u mší. O Vrbíkově znalosti mešní tvorby nás informují Vrbíkovy vlastní poznatky sepsané v jeho článku *Komposice mše* otištěný v deníku *Lidové listy* 30. září 1943: „*Moderní skladatel má vytěžit co nejvíce z námětu, který zaujal jeho duši. Pojal-li úmysl komponovat mši ke cti některého světce, má se všestranně seznámit s jeho životopisem, aby své pojetí – třebaš universálního latinského textu – vyjádřil co nejvěrněji v souhlase s obsahem světceva života. Rovněž základní intonace mše na básnický zpracované texty má nésti tento charakter, aby název, věnování a uctění byly s hudebním obsahem v tom nejžádoucnejším souladu.*“

Vrbíkovy skladby vynikají rytmickou rozmanitostí. Často používal malé rytmické hodnoty – osminy, nejčastěji však trioly, dále kvintoly, sextoly, až třeba po rychlé běhy přes 3 takty v šestnáctinových hodnotách.

Po prostudování díla Stanislava Vrbíka vidíme, že se jeho skladatelský styl vyvíjel. Jeho hudební zralost s přibývajícím věkem se odráží jak ve složitějších melodiích, tak v nevyčerpatelném bohatství harmonických obrátů. Vyspěl i ve sféře duchovní hudby. Zatímco ve třicátých letech mu bylo vytýkáno, že v duchovních skladbách používal prvky světského rázu (např. u *Kantáty o svatém Václavu*), skladby z pozdějších let již byly stylově vyhraněné a čisté. Mladická nerozvážnost skladatele je vidět také na neustálém škrtnání a prepisování částí skladeb, což se v pozdějších skladbách také minimalizuje.

⁵⁰ *Československý deník*, 7. května 1932

Z notových ukázek skladeb Vrbíka zjistíme, že měl velice úhledný rukopis a že většinu skladeb lze bez větších problémů přečíst. Jeho skladby jsou hratelné a některé i hrané dodnes.

Závěr

Stanislav Vrbík vynikal v mnoha oborech. Působil jako velice svérázný člověk. Ač ho často označovali za bohéma, byl již za svého života svým okolím oceňován, vážili si jej jak spolupracovníci, členové dómského sboru, skladatelští kolegové, tak i celá olomoucká kulturní veřejnost.

Nejvíce se proslavil svými duchovními skladbami. Největší oblibě se těšily kantáta *Víra-naděje-láska*, *Kantáta o sv. Václavu*, či jeho mešní tvorba, ať už na česká nebo latinská slova. Své příznivce si našly i orchestrální kompozice, operetní tvorba, symfonie a balety. Oblíbené byly také jeho světské vokální práce.

Dalším oborem, ve kterém se Stanislav Vrbík prosadil, bylo učitelství. Jako na výborného pedagoga bude jistě vzpomínat spousta jeho žáků. Učitel to byl velice přísný, zato ale cílevědomý. Svým žákům se plně věnoval. Spousta z nich se postupně stala jeho kolegy a na hlavních varhanách dómu sv. Václava se ve hře střídala. Vyučoval především varhany a varhanní improvizaci, ale také klavír a základy intonace. Jeho pomůcka *ABC hry na varhany* bude jistě účelná pro všechny začínající hráče na varhany, byla sestavena tak, aby se ze začátečníků během nastudování několika etud a kratších skladbiček stali pokročilí. Jako potřebné se u varhanní veřejnosti jevílo i pokračování tohoto rychlokurzu s názvem *Návod k varhanní improvizaci*. Je velkou škodou, že se i přes několikaleté úsilí Vrbíka a neustálé žádosti posílané nakladatelstvím nepodařilo uskutečnit vydání těchto spisů.

Jako varhaník se do povědomí veřejnosti začal zapisovat v kostele panny Marie Sněžné v Olomouci. Zde setrval do roku 1928, kdy přesídlil do katedrály sv. Václava. Pro poslech Vrbíkem interpretované hudby dojížděli lidé ze všech možných koutů republiky, nalezneme také záznamy o ruských posluchačích. Roku 1975 převzal po svém předchůdci, Gustavu Pivoňkovi, práci ředitele kůru na dómě a za zhruba 12 let svého působení dokázal udržet laťku nasazenou hodně vysoko. S nástupem do této funkce začalo také sepisování kroniky dómského

kůru, v tom byl velice pečlivý a díky tomu se dovídáme spoustu užitečných informací o dění v katedrále. V osmdesátých letech byla velice oblíbená varhanní nokturna, jejichž tradici Vrbík založil a na kterých se často podílel jako varhaník.

Pod svými dvěma pseudonymy psal poezii i prózu. V pozdějších letech psal dokonce romány. Jeho básně byly často uveřejňovány v novinách a časopisech. Do tisku také přispíval jako referent a glosátor soudobého hudebního dění, prezentoval zde také své názory na varhanní improvizaci, tvorbu mší, apod.

Považujeme si jej také jako dobrého dirigenta. Řídil kůr nejdříve tedy kostela Panny Marie Sněžné, pak (a to hlavně) na dómě. Občas sám dirigoval svá vlastní díla, ale to jen zřídka.

Práce varhaníka na dómě nebyla finančně nijak dobrá. Kvůli této situaci vykonával také funkci redaktora nakladatelství Čeňka Berana, ze stejného důvodu se ve čtyřicátých a padesátých letech dostal také k divadlu a práci korepetitora operního souboru a baletu, od roku 1957 zastával také úlohu inspicienta opery.

Ještě jako osmdesátiletý pán stále skládal, v posledním roce života napsal ještě 3 vážná díla – mši, schéma mezizpěvů a responsoriálních žalmů a passacaglii pro sólové varhany. Stále ještě hrával na varhany při mších a pořád měl přehled o kulturním dění ve své blízkosti.

Odkaz Stanislava Vrbíka spočívá tedy především v jeho skladatelské, pedagogické a literární činnosti. V nich zaznamenal největší úspěch a stal se významnou kulturní personou své doby.

Formou své bakalářské práce s názvem **Stanislav Vrbík v olomouckém hudebním životě** jsem zpracoval život a dílo tohoto umělce. Výsledek mé studie je důkazem toho, že je i v dnešní době zájem o tak na první pohled ne příliš atraktivní témata, jako je duchovní hudba 20. století.

Soupis literatury a pramenů

Literatura:

Látalová – Schiedung, J.: *Stanislav Vrbík – skladatel a pedagog*. Diplomová práce, Univerzita Palackého v Olomouci, Olomouc 1990

Vičarová, E.: *Olomoucký dómský kůr a jeho hlavní představitelé, 1872–1975*. Magisterská práce, Univerzita Palackého v Olomouci, Olomouc 1996

Černušák, G., Štědroň, B., Nováček, Z.: *Československý hudební slovník osob a institucí*. Svazek 2, Praha 1965

Dvořáček, J.: *Masarykův slovník naučný*. Díl 7. Š-Ž, Praha 1933

Kunc, J.: *Slovník soudobých českých spisovatelů*. Praha 1946

Tauš, K.: *Slovník cizích slov: zkratk, novinářských šifer, pseudonymů a časopisů pro čtenáře novin*. Blansko 1946

Noviny a časopisy:

Československý deník, 7. května 1932

Lidové listy, 30. září 1943

Amatérský film, říjen 1980, s. 221

Československý varhaník roč. X, 1947, s. 87-88

Československý varhaník roč. XI, 1948, s. 52-54

Československý varhaník roč. XIII, 1950, s. 1-3

Cyril roč. LXXIII, 1948, s. 106-107

Archa roč. XXVII, 1939, s. 15

Archa roč. XXVIII, 1940, s. 188

Lidová demokracie, 14. září 1983

Prameny:

Pozůstalost Stanislava Vrbíka, Zemský archiv v Opavě, pobočka Olomouc (přírůstkové číslo 4/88), název fondu *Stanislav Vrbík*:

Dopisy Vrbíkovi z Bruntálu (30. 5. 1961) a ze Senice nad Myjavou (8. 7. téhož roku), inv. č. 283 (kart. 8)

Dopis Vítězslava Hartmanna Krajskému Kulturnímu středisku Ostrava ze 7. 4. 1986, inv. č. 314 (kart. 11)

Dopis sboru z Kyselovic zaslaný Vrbíkovi k 80. narozeninám, inv. č. 79 (kart. 2)

Plány práce LŠU v Přerově ze školního roku 1975/1976, inv. č. 285 (kart. 8)

Dohoda ze 17. února 1986 s VŠTJ (dnešní Sportovní klub) Univerzity Palackého v Olomouci, inv. č. 293 (kart. 10)

Archiv kůru Dómu sv. Václava v Olomouci (Vrbíkovy rukopisy):

Svatý Václave, Krnov 1950

ABC pro varhany op. 92, Olomouc 1965

Česká mše svatopetrská op. 114, Olomouc 1977

Víra-naděje-láska op. 115, Olomouc 1977

Svatý Václav, Olomouc 1980

Archiv Moravského divadla Olomouc

Kronika kůru Dómu sv. Václava v Olomouci:

Program Vánočního nokturna na dómě, 26. prosince 1982

Program Varhanního nokturna na dómě, 10. července 1983

Program koncertu na dómě, 14. června 1987

Písemné vyjádření RNDr. Zbyňka Štěpánka ze dne 3. 4. 2009

Písemné vyjádření Mgr. Ing. Jana Kupky ze dne 16. 3. 2010

Resumé

Stanislav Vrbík strávil v Olomouci přes 60 let života. Zasáhl do mnoha oblastí místní hudební kultury. Nejvíce se prosadil jako skladatel. Ze stovek světských a církevních děl vyniká nejvíce jeho tvorba pro chrám, za tu byl také nejvíce ceněn. Prosadil se rovněž jako autor hudebně dramatických děl, převážně baletů, na jeho kontě najdeme také jednu operu, několik operet a filmových hudeb.

Mnoho let spojil s hudbou v Dómu sv. Václava. Nejprve jako varhaník (od roku 1928), od roku 1975 také jako ředitel kůru. Činnost v chrámovém prostředí střídal s hudebně pedagogickými aktivitami. Jako ceněný a vyhledávaný učitel hry na varhany vchoval řadu žáků, vyučoval ale také hru na klavír a základy intonace. Zabýval se také varhanní improvizací. Je taktéž autorem několika příruček, například *ABC hry na varhany*, či *Návodu k varhanní improvizaci*.

Stanislav Vrbík také příležitostně dirigoval, tato práce jej přivedla k hudebnímu spolku Žerotín. Prosadil se rovněž jako spisovatel, psal poezii i prózu. Svými články přispíval do novin a časopisů.

Jako doplňkovou můžeme vnímat práci korepetitora baletu olomouckého divadla, či redaktora nakladatelství Čeňka Berana.

Summary

Stanislav Vrbík spent in Olomouc over 60 years of his life. He was involved in many fields of local music culture. Nevertheless, he was most excellent at composing. Above hundreds of secular and religious works are highly prized his works for church. Moreover, he was also an author of musical drama, esp. ballets. He wrote also an opera, a few operettas and film music.

He spent many years in the St. Wenceslas cathedral where he devoted himself to music. At first he was an organ player (1928-1987), since 1975 he had become a director of the loft. Not only did he spend his life by working in church but he also was a teacher. He educated many students and he was much prized as an organ-playing teacher. Besides organ-playing he also taught playing the piano as well as rudiments of intonation. He dealt with organ improvisation. Furthermore, he is an author of some handbooks, e.g. *ABC hry na varhany* or *Návod k varhanní improvizaci*.

Stanislav Vrbík occasionally conducted, which led him to the musical society Žerotín. He was also a writer of both poetry and prose. He contributed his articles to newspapers and magazines.

For some time he worked at the theatre in Olomouc where he rehearsed for ballet with its dancers, he also worked as an editor of Čeněk Beran publishers.

Zusammenfassung

Stanislav Vrbík verbracht in Olmütz über sechzig Jahre. Er traf verschiedene Bereiche der lokalen Musikkultur. Er exzellierte am meistens als Komponist. Er komponierte Hunderte von den weltlichen und kirchlichen Werken, aber er wurde meistens für seine Kirchenmusik geschätzt. Er setzte durch ebenfalls als Autor der Musikdramen, vorwiegend die Ballette, aber er komponierte auch eine Oper und einige Operettenmusik und Filmmusik.

Viele Jahre war er mit der Musik des Wenzelsdom verbunden. Zuerst wirkte er als Orgelspieler (1928-1987) und seit dem Jahr 1975 auch als Leiter des Chors. Die Wirksamkeit in der Kirche variierte er mit den pädagogischen Aktivitäten. Er war ein gewerteter und ausgesuchter Lehrer des Orgelspieles, der die Reihe von Schülern aufgezeigt hat. Er lehrte auch Klavier spielen und die Gründe der Intonation. Er beschäftigte sich mit der Orgelimprovisation. Er ist auch Autor einiger Handbücher, z.B.: *ABC hry na varhany* oder *Návod k varhanní improvizaci*.

Stanislav Vrbík dirigierte gelegentlich, diese Arbeit brachte ihn zu dem Musikverein Žerotín. Er setzte sich auch als Schriftsteller durch. Er schrieb Poesie und Prosa. Mit seinen Artikeln beitrug er zu den Zeitungen und den Magazinen.

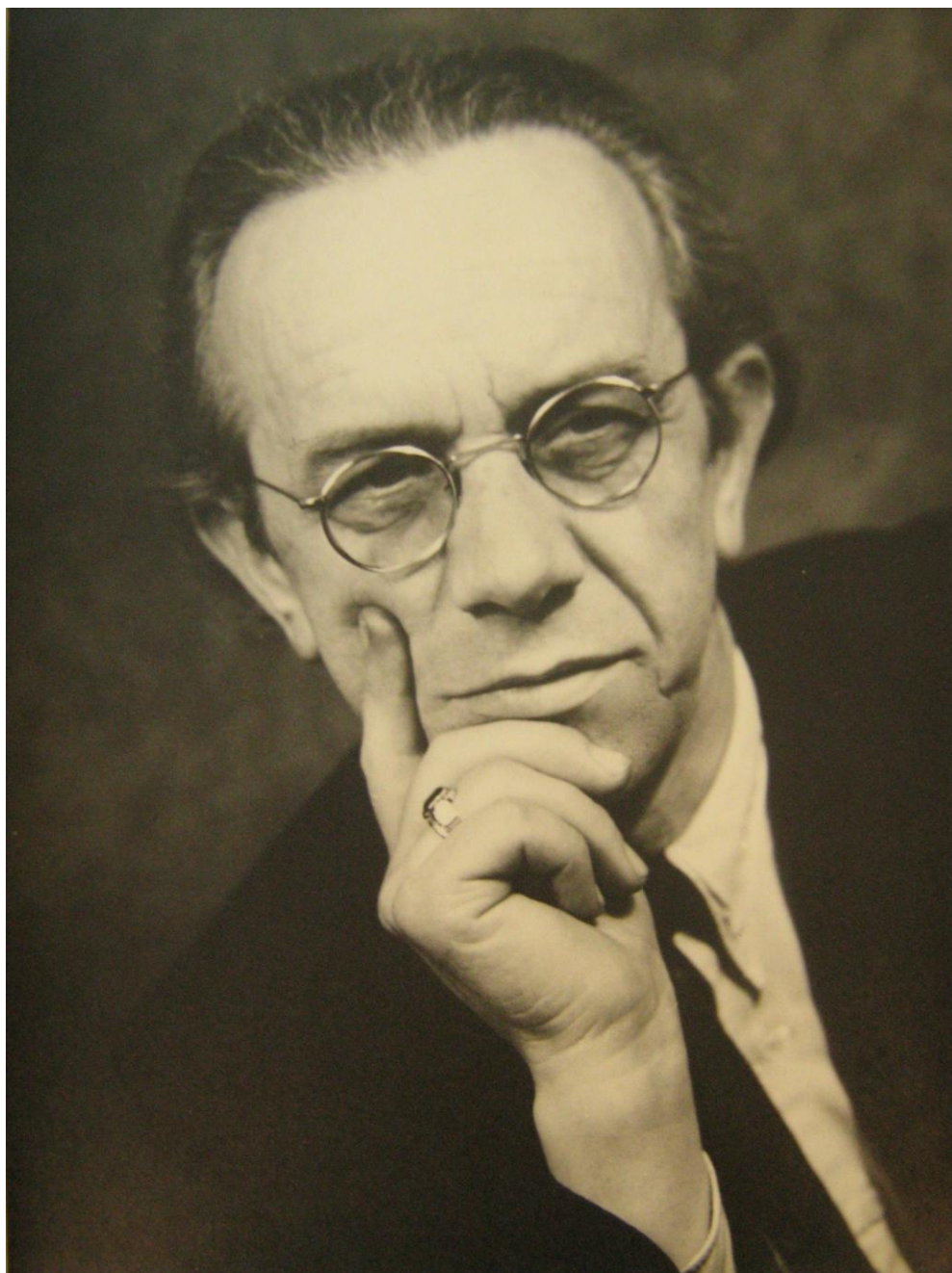
Er arbeitete als Korrepetitor des Ballettes in dem Olmützer Theater und als Redaktor des Verlagshauses von Čeněk Beran, diese Plätze können wir zu der zusätzlichen Arbeit zählen.

Anotace

Příjmení a jméno autora:	Výtisk Martin
Katedra:	Muzikologie
Fakulta:	Filozofická
Název diplomové práce:	Stanislav Vrbík v olomouckém hudebním životě
Vedoucí diplomové práce:	PhDr. Eva Vičarová, Ph.D.
Počet znaků:	82 317
Počet příloh:	5
Počet titulů použité literatury:	6
Klíčová slova:	varhaník, varhany, varhanní improvizace, skladatel, pedagog, ředitel kůru, spisovatel, dirigent, dóm, Olomouc
Krátká charakteristika diplomové práce:	Práce je zaměřena na olomoucké působení Stanislava Vrbíka (1907-1987). S Olomoucí spojil na 60 let života. Práce sleduje především jeho profesní život. Vynikal jako varhanní interpret, skladatel duchovní i světské hudby, dirigent, učitel hry na varhany, varhanní improvizace, klavíru a nácvičku intonace. Rovněž se proslavil jako spisovatel, psal poezii i prózu, svými články také přispíval do tisku. Na konci života řídil kůr Dómu sv. Václava v Olomouci.

Přílohy

Příloha č. 1 – Portrét Stanislava Vrbíka

Příloha č. 2 – Ukázka rukopisu Vrbíka – 1. strana dětského sboru *Lesní studánka* (1942).

Lesní studánka
(J. Vrbík. Poprta)

Andante
J. Vrbík.
Dětský pěvecký sbor

Znáš kvi-tá - lo - von stu - dán - ka, kde nej - hlab - ší je les. Studánka!
Znáš sta - - dán - Ru, kde nej - hlab - ší je les. Studánka!

tam roste žmavé kapra - di, tam vši - kol pa - dj všes, tam roste žmavé
tam ros - te kapra - di, tam vši - kol všes, Studánka! tam ros - te
tam vši - kol
tam vši - kol všes.
Kapra - di, tam vši - kol pa - dj všes. m - - -
tam vši - kol všes. m - - -
tam vši - kol všes. m - - -

Meno mosso
solo
Tam pta' - - ci - , ta - ně cho - di pit pod

Příloha č. 3 – Ukázka rukopisu Vrbíka – 2. strana Mše svatopetrské op. 114 (1977).

Je-ži... si Kri... sťe, Pa-ne a Bo-že, De-ránku Boží, Sy-nu Oč... ce.

Meno Ty, který snímáš kři-cky světa, smi-ľuj se nad ná-mi. Ty, který snímáš kři-cky světa,

přijmi naše pros-бы. Ty, který se-čísť popraviči Oč-ce, smi-ľuj se nad ná-mi.

Ty je-di-ný jsi Sva-žej... Ty je-di-ný jsi Pán... Ty je-di-ný jsi Syncho-va-ný.

Je-ži... si, Kri... sťe, se Svá-tým Duchem ve slá-vě Do-ka Oč-ce.

Příloha č. 4 – Ukázka etudy č. 1 z ABC hry na varhany op. 92 (1965-1971), s. 1

ABC č. 1. St. Vrbík

The musical score consists of four systems of grand staff notation. The first system begins with a piano (p) dynamic marking and includes fingerings 1, 3, and 5. The second system features a slur over the first two measures and fingerings 1, 2, 3, and 1. The third system includes a slur over the first two measures, a first ending bracket (1.), and a second ending bracket (2.) with a final cadence (4, 2). The fourth system also includes a slur over the first two measures, a first ending bracket (1.), and a second ending bracket (2.) with a final cadence (2, 1, 2).

Příloha č. 5 – Ukázka etudy č. 1 z ABC hry na varhany op. 92 (1965-1971), s. 2

The image displays a handwritten musical score for organ, consisting of four systems of music. Each system is written for two staves: a treble clef staff and a bass clef staff. The first system begins with a treble clef, a common time signature, and a key signature of one flat (B-flat). It features a melody in the treble staff with notes marked with circled numbers 1, 2, and 3, and a bass line with notes marked with 'p' and '1'. The second system includes a 'II' marking in the treble staff and a 'I' marking in the bass staff. The third system features a 'II' marking in the treble staff, a 'mf' dynamic marking, and various fingering numbers (2, 5, 4, 5, 4) above the treble staff. The fourth system includes a '1.' marking with an '8va' instruction, a '2.' marking with '54 32' and '54 32' above the treble staff, and a 'mf' dynamic marking. The score is written in ink on aged paper with a dashed line on the left margin.